

Tartu Ülikool
Loodus- ja tehnoloogiateaduskond
Ökoloogia- ja Maateaduste instituut
Geograafia osakond

Bakalaureusetöö inimgeograafias

Venekeelse elanikkonna ränne Eestis perioodidel 1989-2000 ja 2000-2011

Liis Metsatalu

Juhendajad: Kadi Mägi

Kadri Leetmaa

Kaitsmisele lubatud:

Juhendaja:

Osakonna juhataja:

Tartu 2014

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. TEOREETILINE TAUST	5
1.1. Rände olemus ja üldised iseärasused	5
1.1.1. Rändest üldiselt	5
1.1.2. Rahvusrühmade ränne	7
1.1.3. Vanuserühmade ränne	8
1.2. Rahvusvähemused Eestis ja elanikkonna rändesuundumused.....	9
1.2.1. Eesti immigrantrahvastiku kujunemine ja omapära	9
1.2.2. Eesti venekeelse elanikkonna rände eripära	12
1.2.3. Vanuserühmade erinev rändekäitumine Eestis.....	14
1.3. Uurimisküsimused	15
2. ANDMED JA METOODIKA.....	16
3. TULEMUSED.....	18
3.1. Venekeelse elanikkonna maakondadevaheline ränne absoluutarvudes perioodidel 1989–2000 ja 2000–2011	18
3.1.1. Maakondadevaheline ränne absoluutarvudes	18
3.1.2. Maakondadevahelise rände vanusegruppide võrdlus absoluutarvudes	20
3.2. Venekeelse elanikkonna maakondadevaheline ränne suhtarvudes perioodidel 1989– 2000 ja 2000–2011	28
3.2.1. Maakondadevaheline ränne suhtarvudes	28
3.2.2. Maakondadevahelise rände vanusegruppide võrdlus suhtarvudes.....	30
4. ARUTELU	35
KOKKUVÕTE.....	39
SUMMARY	41
TÄNUAVALDUSED.....	43
KASUTATUD KIRJANDUS	44
LISAD.....	47

SISSEJUHATUS

Rännet uurides vaadeldakse tavapäraselt erinevate elanikkonnagruppide rändekäitumist. Rändajaid eristatakse peamiselt vanuse, soo, rahvuse ja haridustaseme järgi. Erinevate rahvastikurühmade rändekäitumist on oluline analüüsida, kuna see võib tihti erineda valitsevatest rändesuundadest. Eestis on oluline uurida venekeelse elanikkonna rännet, kuna vähemusrahvuse osatähtsus riigi rahvastikus on suur. Samuti paikneb venekeelne elanikkond nõukogude ajal toimunud siserände tõttu kontsentreeritult Ida-Virumaal ning suuremates linnades. Kuna nende paiknemine on eestlastega võrreldes erinev, on siiani olnud erinevad ka nende siserände suunad (Tammur 2003). Senised uuringud on näidanud, et Eesti venekeelse elanikkonna hulgas toimub hajumine piirkondadesse, kus neid varem oli vähe. Samas ei ole põhjalikult uuritud venekeelse elanikkonna alamrühmade rännet. Rahvastikurühmade põhine rändeanalüüs aitab välja selgitada eri rahvusest ja erinevas vanuses inimeste rändekäitumise ja riigisisese rände suunad.

Antud uurimuse eesmärgiks on välja selgitada ja analüüsida, millised on Eesti venekeelse elanikkonna vanusrühmade põhilised siserände suunad perioodidel 1989–2000 ja 2000–2011 ning kuidas on kahe perioodi võrdluses peamised rändevood maakondade vahel muutunud. Lisaks arutletakse ka venekeelse elanikkonna rändekäitumise võimalike põhjuste üle.

Rahvusvähemuse siserände suundi uuritakse käesolevas töös maakondadevahelise rände alusel, kasutades selleks 2000. ja 2011. aasta rahvaloenduse andmeid. Need andmed võimaldavad analüüsida rändesuundi ja –voogusid vanuserühmade lõikes.

Töö teema on oluline, kuna Eesti venekeelse elanikkonna maakondadevahelist rännet ei ole uuritud vanuserühmade kaupa. Varasemad tööd on pigem keskendunud linnadest väljarändamisele ning linnasisestele protsessidele. Samas on oluline teada, millised on venekeelse elanikkonna erinevate vanuserühmade rände erisused, sest inimeste rändekäitumine erinevas eluetapis on muutlik. Kuna venekeelne elanikkond moodustab suure osa Eesti rahvastikust, siis on oluline ka nende rändesuundade jälgimine. Taasiseseisvunud Eestis on kakskümmend aastat üritatud venekeelset elanikkonda integreerida Eesti ühiskonda ja see võiks kajastuda vene- ja eestikeelse elanikkonna sarnases rändekäitumises ning rahvusrühmade elamispiirkondade segunemises. Nõukogude ajal oli venekeelne elanikkond aastakümneid koondunud Ida-Virumaale ja Tallinnasse, kuid käesolevas uurimuses püütakse välja selgitada, kas selline koondumine on jätkunud ka viimase 20 aasta vältel või hajunud maakondade vahel.

Uurimistöö jaguneb neljaks peatükiks. Esimeses peatükis tehakse kirjanduse põhjal ülevaade rändest ja selle põhjustest, vaadeldakse siserände eripärasid ning tavapäraseid vanusegruppide erinevusi rändekäitumises. Samuti antakse seniste uuringute alusel ülevaade venekeelse elanikkonna kujunemisest Eestis ning nende siserände eripäradest. Teises peatükis kirjeldatakse töös kasutatud andmeid ja uurimismetoodikat. Kolmandas peatükis tuuakse välja uuritud venekeelse elanikkonna vanuserühmade peamised rändesuunad ja mahud perioodidel 1989–2000 ja 2000–2011 ning esitatakse analüüsi tulemused. Neljandas peatükis tehakse tulemuste põhjal järeldused ning arutletakse venekeelse elanikkonna rändekäitumise võimalike põhjuste üle.

1. TEOREETILINE TAUST

1.1.Rände olemus ja üldised iseärasused

1.1.1. Rändest üldiselt

Ränne on inimese elukohavahetus, mis võib olla põhjustatud erinevatest asjaoludest. Inimeste liikumine ühest riigist teise põhjustab kultuuride segunemist ja arenemist. Samas on just kultuurilised iseärasused need, mille tõttu inimesed rändavad. Seega saab eri rahvuse, vanuse ja päritoluga inimeste rändekäitumise põhjal välja selgitada rände põhjusi (Tammur 2009). Üheks rände oluliseks aspektiks on rände kultuuriline mõju nii sihtkohale kui ka paigale, kust inimene lahkus. Tänapäeva rändemustrid aitavad mõista rändajatega kaasnevate kultuuriliste muutuste tähendust ühiskonnas (Boyle jt 1998, 5).

Elukohta vahetatakse peamiselt majanduslikel kaalutlustel, sooviga parandada elutingimusi ja suurendada sissetulekut. Mida vähem ollakse rahul oma senise eluga mingis piirkonnas, seda suurem on tõenäosus elukohavahetuseks (Boyle jt 1998). Elukohavahetus on inimese elutsükli normaalne, kuid stressitekitav osa, sest muutuvad tavapärane rutiin, inimese personaalne identiteet või mugavustunne uues elukeskkonnas. Rohkem kolinud perekondades esineb tihedamini abielulahutusi ning lastel on keeruline kohaneda koolivahetusega (Boyle, Kulu jt 2008).

Elukohavahetus on tavaliselt tingitud kas välistest keskkonnamõjudest või inimese sisemistest vajadustest. Samuti väidetakse, et inimese rändeotsuseid mõjutavad hetkelised soovid ja välised keskkonnamuutused, kuid samas ka kogu inimese elulugu (Kulu 2000). Selle tõttu võidakse teha valikuid alateadlikult, elu jooksul kogetu põhjal ning varasema sotsiaalse elukeskkonna järgi. Vanematekodu annab lastele sotsiaalse tausta ja keelelised oskused, mis võimaldavad või takistavad hilisemaid tegevusi. Samuti mängib uue elukoha valikul olulist rolli sealne naabruskond ja kogukond (Bolt jt 1998).

Rändepõhjustest on tänapäeval olulisemad töö (van den Berg jt 1987), hariduse ja perega seotud põhjused. Näiteks suureneb väljaränne suure tööpuudusega piirkondadest, noored aga kontsentreeruvad suurematesse linnadesse paremate õppimisvõimaluste tõttu. Lisaks individuaalsetele vajadustele omavad rändeotsuse tegemisel olulist rolli ka perekond ja kogukond. Rändeotsus langetatakse tavaliselt perekonna siseselt, mitte individuaalselt. Tihti teevad rändeotsuse vanemad perekonnaliikmed, peamiselt mehed (Castles ja Miller 2009), sest nad on sagedamini pere peamise sissetuleku toojad. Majandusliku olukorra parandamise

nimel kolib sihtkohta algul üks pereliige ning hiljem järgnevad talle teised – naised ja nooremad liikmed on sageli lihtsalt kaasarändajad.

Üheks rände tüübiks on siseränne, milleks loetakse riigisisest elukohavahetust. Eestis käsitleb Statistikaamet siserännet kohalike omavalitsuste vahelise rändena. Elukohavahetus tähendab sissekirjutuse ümberregistreerimist, millega üldjuhul kaasneb ka reaalset kolimine ühest elukohast teise (Tammur jt 2009). Eesti taasiseseisvumise järel ei pidanud inimesed oma elukohta enam registreerima ja rahvastiku elukohapõhine sissekirjutus polnud alati korrektne. Sellest tuletatud rändesuunad olid tegelikega võrreldes erinevad. Teadaolevalt oli 1990. aastatel peamiseks rändesuunaks linnast maale, kuid tegelikkuses toimus linnastumine (Tammaru ja Sjöberg 1999). Kuna elukohajärgne sissekirjutus sai Eestis kohustuslikuks alles 2005. aastal, siis ei kajasta varasemad andmed korrektselt tolle aja rändesündmusi ega rahvastiku piirkondlikku jaotust (Tammur jt 2009, 5).

Riigi siseränne mõjutab rahvastiku regionaalset paiknemist, mis omakorda avaldab mõju ka teistele rahvastikuprotsessidele. Näiteks suurenenud väljarändega piirkonnas elanikkond vananeb ning intensiivistunud siserändega paikades täheldatakse sündimuse kasvu. Teades peamisi rändesuundi ja rahvastiku koosseisu, on võimalik ennustada ja seletada piirkondlikke rahvastikuprotsesse ja nende mõjusid (Tammur jt 2009). Ränne mõjutab oluliselt piirkondade edasist arengut. Sealt, kus inimesed lahkuvad, liiguvad välja ka ettevõtted ja töökohad ning piirkondades, kuhu inimesed sisse rändavad, tekib suurem vajadus töökohtade, koolide ja lasteaedade järele. Sündide ja surmade statistika ning migratsiooniandmed on olulised allikad, mille järgi koostatakse rahvastikuprognose ning mis on usaldusväärseks aluseks sotsiaalmajanduslike otsuste langetamisel (Tammur jt 2009).

20. sajandi arenenud maailma iseloomustab linnaelanike osatähtsuse kasv, kuid sajandi teisel poolel hakkasid toimuma hajumisprotsessid eeslinnastumise ja vastulinnastumise näol (Champion 2001). Linnastumisega kaasnevad paljud ruumilised muutused: linnade kasv, uute hoonete ehitamine, inimeste koondumine, maa-asulate tühjaks jäämine. Selliste probleemidega tuleb tegeleda riigijuhtimise tasandil (van den Berg jt 1987). Eeslinnastumine ehk suburbanisatsioon tähendab linnaelanike rännet kesklinnast linnaäärsetele aladele, millega kaugeneb linnakeskusest ka majandus. Selline ruumilise ümberasumise trend on valdav paljudes Kesk- ja Ida-Euroopa üleminekuriikides (Leetmaa ja Tammaru 2007). Lisaks on üks oluline rändeprotsess ka vastulinnastumine, mille käigus toimub elanikkonna hajumine väiksematesse asulatesse ning samuti eristatakse taaslinnastumist, kui linna elanikkond uuesti kasvama hakkab (Champion 2001).

1.1.2. Rahvusrühmade ränne

Erinevatel rahvusrühmadel võib olla riigis erinev rändekäitumine. Vähemusrahvuste koondumine ja hajumine sõltub rände põhjustest, vähemusrahvuste arvust, rahvusrühmade osatähtsusest riigis, immigrantide lisandumisest ja muust. Üldiselt on Lääne-Euroopa riikide rahvastik etniliselt segunenud ning väga paljudel riikidel tuleb silmitsi seista etniliselt heterogeense ühiskonnaga (Musterd 2005).

Lääne- ja Põhja-Euroopa vähemusrahvused on pidevas muutumises, kuna sisseränne riikidesse on pidev. Matthiessen (2009) on kirjeldanud, kuidas Taani immigrantrahvastik on kujunenud põhiliselt viimase 50 aasta jooksul ning riigis on võimalik eristada mitut põlvkonda immigrante. Kuigi paljud Taani immigrandid omandavad Taani kodakondsuse, on probleemiks nende integreerumine sealsesse ühiskonda. Üldiselt on Taani riik, kus immigrandid elavad tihti samades elurajoonides kohalikega ja pole märkimisväärselt koondunud (Matthiesen 2009). Taanis eristatakse Lääne-Euroopast tulnud immigrante ning sellest väljaspoolt tulnud immigrante. Väljaspoolt Lääne-Euroopat pärit immigrandid on rohkem koondunud suurematesse linnadesse ning peamiselt elavad nad madalamate sissetulekute tõttu korterelamutes, kuna seal on suhetevõrgustiku tõttu elamispinna leidmine lihtsam. Sama tendentsi võib märgata Hollandi vähemusrahvuste (peamiselt marokolaste ja türklaste) puhul, kes paiknevad väga kontsentreerunult suurtes linnades ning madalate sissetulekute tõttu eramajadesse kolimist endale lubada ei saa (Bolt jt 2002). Peamiselt on vähemused koondunud vaesematesse linnaosadesse, kuhu neil on võimalik avaliku elamufondi toel korter saada.

Vähemusrahvuste koondumisega kaasnevad mitmed sotsiaalsed, kultuurilised, majanduslikud ja poliitilised eelised, aga ka probleemid. Koondumine võib süvendada vaesust ja vähendada ühiskonnaelus osaleda, sealhulgas haridust saada ja tööd leida võimalusi (Musterd 2005). See-eest saavad mõnedes Lääne-Euroopa riikides immigrandid kohalikul tasandil valimisõiguse, kui nende hulk on mõnes piirkonnas märkimisväärne (Bolt jt 1998). Seega arvestatakse kontsentreerunud vähemusrahvusega rohkem ja nende elukvaliteet paraneb. Samas ei tähenda vähemusrahvuste segregatsioon seda, et nende rändeintensiivsus oleks madal (Bolt jt 2002) – immigrandid, kes on kultuuriliselt grupeerunud ja kokkuhoidvad, järgivad tavaliselt ka kindlaid rändemustreid (Boyle jt 1998, 2009). Holland näiteks on võtnud immigrantide

rändepoliitika eesmärgiks mitte takistada immigrantide kontsentreerumist, vaid kindlustada, et kontsentreerumine toimuks inimestele kasulikel põhjustel (Bolt jt 2002).

Van Kempen'i ja Bolt'i 2009. aasta uurimus Hollandi vähemusrahvustest näitas, et eri rahvuste segunemine ei pruugi suurendada omavahelist suhtlemist ja sotsiaalset sidusust. Samas tõdesid nad, et sotsiaalne sidusus on eri rahvuste vahel väga oluline, kuid raske tekkima. Nii Hollandis kui ka Taanis ja Rootsis kasvab immigrantide segregatsioon, kuna riigi põlisrahvusest elanikud lahkuvad vähemusrahvuste kontsentratsiooni aladelt piirkonda, kus viimaste osatähtsus on väike. Immigrandid seevastu kolivad piirkondadesse, kus nende osakaal on suurem (Bolt jt 2008; Bråmås 2006; Matthiessen 2009, 140).

Lääne-Euroopa immigrantrahvastik on väga heterogeenne ning nendega toimuvad protsessid muutlikud, kuna sealsetesse riikidesse toimub sisseränne pidevalt. Ida-Euroopa riikide kontekst on mõnevõrra erinev ning seda eelkõige riikide sotsialistliku ajaloo tõttu. Eesti kontekstis antakse lähemalt ülevaade järgmises alapeatükis (1.2.).

1.1.3. Vanuserühmade ränne

Kuna inimese elus on mitmeid erinevaid eluetappe ning elukohavalik sõltub paljudest asjaoludest, siis erineb noorte, keskealiste ja vanemaealiste ränne omavahel märgatavalt (Lundholm 2010). Näiteks laste rändemuster kajastab nende vanemate rännet, kuna nad ise pole veel iseseisvad (Katus jt 1999). Noore täiskasvanu ränne erineb suurel määral nii laste rändest kui ka täiskasvanute rändest. See vanusegrupp koondub kõige rohkem linnadesse – maapiirkonnad kaotavad noort elanikkonda ning mida suurem linn, seda rohkem see noori võidab (Katus jt 1999; Lundholm 2010). Noorte koondumine suurimatesse linnalistesse asulatesse on üldine tendents kogu Euroopas ning see kajastab kõrgemate õppeasutuste paiknemist (Katus jt 1999, Marksoo 1999). Samuti pakub linnakeskkond palju meelelahutust, mida just noorem elanikkond kõrgelt hindab. Noored ei ole sotsiaalselt seotud kindla paigaga, seega on neil kerge elukohta vahetada (Jõeveer 2003). Samuti on noortel palju kontakte ja linnas on neil võimalus olla kaasatud rohkematesse sotsiaalsetesse tegevustesse.

Kõige suurema rändeintensiivsusega elanikkonna grupp on noored täiskasvanud ehk 18–30-aastased, kes on oma töö- ja perekonnaelu alguses ning otsivad elukohta, kus paikseks jääda (Boyle jt 1998; Katus jt 1999; Kulu ja Billari 2004). Selle vanusegrupi põhiliseks rändekäitumiseks on linnastumine (Katus jt 1999), kus sotsiaalsed suhted omavad suurt rolli. Seevastu perekonnaealised omavad väiksemat mõju regionaalsetele rändemustritele, kuna

tavaliselt jäädakse peale laste sündi paikseks (Katus jt 1999). Selles eas kasvab linnadest lahkumine, sest eelistatakse kolida rahulikumatesse eeslinnadesse ja maapiirkondadesse.

Vanema tööealise elanikkonna rändeintensiivsus on tavaliselt kõige madalam, kuid pensioniea saabudes tõuseb elukohavahetuse tõenäosus. Keskeaga võrreldes tõuseb 57–67-aasta vanuste rändeintensiivsus (Boyle jt 1998, 111). Töö, mis varem sidus kindla piirkonnaga, ei ole enam takistuseks ning inimesed on vabamad valima meeldivamat elukohta (Lundholm 2010; Mägi 2011). Seega eelistavad paljud kolida tagasi oma algseesse päritolupiirkonda (Katus jt 1999; Lundholm 2010). Teiseks elukohavahetuse põhjuseks pensioniealiste seas on halvenenud tervis, mille tõttu kolitakse noorematele sugulastele lähemale, nende juurde või hooldekodusse. Samuti eelistab vanim elanikkonnarühm oma vanaduspõlve veeta pigem maa-asulas, kuna seal on elamiskulud tunduvalt väiksemad ja keskkond rahulikum kui linnas (Mägi 2011).

1.2. Rahvusvähemused Eestis ja elanikkonna rändesuundumused

1.2.1. Eesti immigrantrahvastiku kujunemine ja omapära

Tänapäevase Eesti rahvastiku koosseis on kujunenud enamjaolt viimase 60 aasta jooksul. Teise maailmasõja eel ning ka ajal lahkus Eestist vabatahtlikult või sunniviisiliselt enamus vähemusrahvustest (Tammur 2003). Varem moodustasid venelased suurima vähemusrahvuse 8,2%-ga (Tammaru ja Kulu 2003, 106). Eestis elanud sakslased, rootslased ning lätlased lahkusid samuti enne sõda oma kodumaale. Seega kaotas Eesti peaaegu kogu oma vähemusrahvusest elanikkonna ning jäi etniliselt homogeenseks riigiks, kus vähemusrahvuste grupid moodustas kogurahvastikust vaid 2% (Tammaru ja Kontuly 2011, 677).

Peale Teist maailmasõda hakkas praktiliselt üherahvuseline riik kiiresti muutuma, kuna Eestist sai osa Nõukogude Liidust ning inimeste liikumist hakkasid reguleerima Nõukogude ametivõimud. Suurenenud tööjõuvajaduse tõttu ja ka ideoloogilistel põhjustel hakkas järsult kasvama Eestisse sisse-ränne Venemaalt ja ka teistest Nõukogude Liidu maadest, enim Ukrainast ja Valgevenest (Tammur 2003; Sakkeus 1991). Sisserändajaid oli tarvis, et ehitada üles mahapommitatud hooned, tehased ja infrastruktuur, ning selleks, et suurendada piirkonnas Nõukogude võimu toetavat elanikkonda ja teostada venestamispoliitikat (Tammaru ja Kulu 2003). 1945. aastal elas Eestis 23 000 vähemusrahvuse esindajat ning nende hulk tõusis 1989. aastaks 602 000 inimeseni, mis moodustas 39% rahvastikust (Tammur 2003). Samal ajal oli eestlaste loomulik rahvaarvu kasv tagasihoidlik. Nende osatähtsus rahvastikus

oli taasiseseisvumise ajaks vähenenud 61%-ni, kusjuures pooled Tallinna elanikest olid Vene päritolu ning Ida-Virumaa linnades moodustasid sisserännanud enamiku (Tammur 2003, 68).

Eesti rahvaarvu kasv oli tingitud ka sellest, et Eesti oli Nõukogude Liidu läänepoolseim piirkond, mille tõttu loodi siia hulgaliselt sõjaväebaase Nõukogude Liidu läänepiiri kaitseks (Marksoo 2005, 60) ning siia asusid elama sõjaväelased oma peredega (Tammaru ja Kulu 2003). Teisele maailmasõjale järgnenud energiadefitsiit tõi kaasa põlevkivikaevanduste laiendamise ja elektrijaamade rajamise ning tööjõuvajaduse järsu kasvu (Marksoo 2005, 60). Eestil lasus strateegiline roll Peterburi toiduga varustamises ning seetõttu olid väga paljud eestlased hõivatud põllumajandussektoris (Tammaru ja Kulu 2003) ega asunud ümber tööstusettevõtetesse. Eestisse rajati palju masina- ja metallitööstuse ettevõtteid, kuhu oli vaja tööstustöölisi ja ehitajaid, ning kuna eestlaste loomulik rahvaarvu kasv oli aeglane, siis oli just lihttööliste sisseränne Nõukogude Liidu teistest piirkondadest suurim (Tammaru ja Kulu 2003).

Kõige intensiivsem oli sisseränne vahetult peale sõda ning peamiselt asusid saabujad elama Harjumaa ja Ida-Virumaa tööstuslinnadesse (Tammur 2003). Sisseränne toimus kogu sõjajärgse perioodi jooksul, vähenedes ajapikku. Teine sisserände kõrgepunkt oli 1960–1970 aastate industrialiseerimise ajal, kui rajati palju uusi tööstusettevõtteid. Kogu Nõukogude võimu perioodil Eestisse rännanud immigrantidest jäi peale riigi taasiseseisvumist 1991. aastal siia elama kõigest iga viies (Tammaru ja Kulu 2003, 107). See tulenes sellest, et paljud töölised tulid tööle vaid lühikeseks perioodiks ega olnud väga perekesksed inimesed. Samuti lahkusid tagasi Venemaale sõjaväelased ja nende pereliikmed.

Eesti rahvusvähemuse vähest integreerumist ühiskonda mõjutasid Nõukogude ajal mitmed tegurid. Riigikeeleks oli vene keel, mis toimis avaliku suhtluskeelena. Inimesed koondusid omakeelsetesse piirkondadesse, kuna Eestisse saabujatel olid tulekuks sarnased põhjused ning suurte tööstusettevõtete juurde kujunesid miniühiskonnad (Marksoo 2005, 77). Kuna sellistes ettevõtetes pakuti töötajatele elukohti ning kõiki vajalikke teenuseid, siis tundsid sealsed elanikud suuremat sidet pigem ettevõtte kui riigiga.

Eesti rahvusvähemused paiknesid kogu nõukogude aja väga koondunult – 90% mitte-eestlastest elas linnalistes asulates, kuna immigratsioon oli seotud industrialiseerimisega ning ränne oli suunatud ja reguleeritud (Tammaru ja Kulu 2003, 109). Nõukogude ajal elasid mitte-eestlastest 80% Harjumaal ja Ida-Virumaal, kus paiknes palju tööstusettevõtteid – peamiselt Narvas, Sillamäel ja Kohtla-Järvel. Venemaalt sisserändajatele toimis Kirde-Eesti mitte ainult

rände lõpp-punktina, vaid ka võimalusena rännata edasi Tallinna, mis tõmbas teistest enam sisserändajaid (Tammaru ja Kontuly 2011, 675). Eesti taasiseseisvudes, 1991. aastal, rändasid paljud mitte-eestlased tagasi oma kodumaale. Kuna lahkujate hulk oli suur, siis kahanes 2000. aastaks Eesti elanikkond 155 000 elaniku võrra (Tammaru ja Kulu 2003, 107). Samal perioodil kujunes ühe rändevoona välja ka nõukogude korra ees teistesse riikidesse põgenenud eestlaste ja nende järeltulijate naasmine kodumaale (Tammaru ja Kontuly 2011).

Eelneva põhjal võib öelda, et tänapäevane rahvusvähemus kujunes välja nõukogude perioodil Eestisse tööle ja elama asunud Nõukogude Liidu erinevate rahvaste esindajatest ja nende järeltulijatest. Tööstuslik areng põhjustas sisserändajate koondumise Ida-Virumaa ja Harjumaa tööstusasulatesse, kus tänaseni on ülekaalus vene keelt kõnelev elanikkond. Sarnaselt Lääne-Euroopa immigrantidele on Eestisse sisserändajad koondunud suurtesse linnadesse ning omakeelsesse kogukonda.

2000. aasta Rahva ja Eluruumide loenduse järgi moodustasid vähemusrahvused 33% (1 370 000) ja 2011. aasta loenduse järgi 30% Eesti kogurahvastikust (Statistikaamet). Vähemusrahvused moodustavad 46% Tallinna rahvastikust ning 86% Kirde-Eesti linnade rahvastikust (Tammaru ja Kontuly 2011, 677). Mujal Eestis jääb vähemuste osatähtsus kogu elanikkonnast 10% lähedale, kuid on suurem just suuremates linnades (Tartu ja Pärnu). Eri rahvuste sellised paiknemise erinevused on tavalised ka teistes immigrantühiskondades.

Järjest suureneb vähemusrahvuste Eestis sündinud järeltulijate osatähtsus, mis 1989. aasta 39%-lt tõusis 2000. aastaks 48%-ni (Tammaru ja Kulu 2003, 117) ning 2011. aastal oli veidi üle poolte vähemusrahvuste esindajaist sündinud Eestis. 2000. aastal oli Eesti rahvusest elukaaslane 13% vähemusrahvuse esindajatest (Tammaru ja Kontuly 2011, 677). Eesti vähemusrahvuse moodustavad Nõukogude ajal Venemaalt ja teistest liiduvabariikidest (Valgevene, Ukraina) ning on seetõttu valdavalt venekeelsed. Kuigi 1990. aastate alguses Nõukogude Liidust tulenev sisseränne praktiliselt peatus, siis on Eestis välja kujunenud üsna stabiilne ja homogeenne (peamiselt venekeelne) immigrantrahvastik. Eesti vähemusrahvus on üsna eripärane, kuna siin elab nii esimese, teise kui kolmanda põlve immigrante, kellest suur osa ei oska eesti keelt ega oma Eesti kodakondsust (Tammaru ja Kontuly 2011, 675).

1989. aastal oli venekeelse elanikkonna arvukaim grupp 25–39aastased (Tammaru ja Kulu 2003, 113), kahe sõjajärgse kümnendi jooksul siia arvukalt saabunud immigrantide lapsed. Teise poole samast vanusegrupist moodustasid 1980. aastatel Eestisse rännanud migrandid. Kui 1989. aastal oli venekeelne elanikkond eestlastest noorem, siis 1990. aastatel vähenes alla

40-aastaste hulk märgatavalt väljarände tõttu, samal ajal kui keskealiste ja vanemaealiste hulgas oli vähenemine väike (Tammaru ja Kulu 2003, 114). Venekeelse rahvastiku vananemisega on kaasnenud sündimuse langus, mille tõttu on vähenenud laste ja noorte arv ning toimunud ka noorte intensiivne väljaränne (Tammaru ja Kulu 2003).

1.2.2. Eesti venekeelse elanikkonna rände eripära

Eestis on ränne sõltunud riigikorraldusest, mis mõjutab nii rändeintensiivsust kui ka linnastumist. Nõukogude Eestis mõjutas ränne linnarahvastiku kasvu rohkem kui iive. Alates 1980. aastatest muutus iive rändest olulisemaks mõjuteguriks linnade kasvamisel, kuna sisseränne linnadesse vähenes (Marksoo 2005). 1980. aastatel hakkasid põllumajanduse arengu tõttu inimesed kolima linnade ümbrusesse ja kaugematesse maapiirkondadesse, kuna Eesti oli ekstensiivse põllumajandusega piirkond. Taasiseseisvudes ning Nõukogude majandusest lahku lüües vähenes peamiselt Venemaa turule suunatud põllumajanduse ja tööstuse osatähtsus. Kuna arenema hakanud teenindussektor suutis tööd pakkuda vaid osadele varem põllumajandussektoris töötanutele, siis oli töötus väga kõrge (Kulu ja Billari 2004). Tööjõuturg jagunes Eestis väga ebaühtlaselt, rohkem oli tööd suuremates linnades ning maapiirkondade kasvav töötus andis tõuke rändele.

Eesti siserändes esinesid 1990. aastatel kolm põhilist suunda: rahvastiku koondumine suurematesse linnadesse, rahvastiku kolimine suuremate linnade tagamaale ja rahvastiku rändamine maale ning väiksematesse linnadesse (Tammur 2003, 67). Linnad hakkasid rohkem rahvastikku võitma. Kuna rändevood sõltusid regiooni majanduslikust olukorrast, siis said peamiseks sihtkohtadeks Tallinn, Tartu ja Kirde-Eesti linnad (Kulu ja Billari 2004).

1990. aastatel aastatel olid eestlased aktiivsemateks elukohavahetajateks kui mitte-eestlased – vähemusrahvusest vahetas elukohta vaid 8%, samal ajal kui eestlastest 22% (Tammur 2003). Seega erineb Eestis ränne teistest riikidest, kus sisserännanud rahvastik on liikuvam kui põliselanikud (Matthiessen 2009). Kuna Eestis on immigrantrahvastik kujunenud Teise maailmasõja järel ning elanud siin juba pikemat aega, siis on põhjustanud nende madal rändeintensiivsus ja koondumine ka vähest integreerumist Eesti ühiskonda (Kulu ja Billari 2004, 14). Integreerumise suurenedes ja rahvusrühma arvukuse kasvades laieneb ka vähemusrahvuse asustusala (Tammur 2003). Kui vähemusrahvuse esindajad õpivad keelt, harjuvad kohaliku kultuuriga ja nende elatustase tõuseb, vahetatakse elukoht riigi äärealadelt, linnalistest asulatest maapiirkondadesse või tihedalt asustatud kesklinnast ihaldusväärsema

äärelinna vastu. (Tammaru ja Kontuly 2011, 675-676). Sageli eelistatakse aga ka eeslinnas juba harjumuspärast ning tuttavat keele- ja kultuurikeskkonda. Üldiselt valitakse rände sihtkohaks piirkond, kus on rohkem rahvusaaslast (Tammur 2003; Mägi 2011), tugevamad sotsiaalsed sidemed ja parem ühiskondlike ressurside kättesaadavus. Samuti on seal ainult oma emakeele kõnelejalte lihtsam leida tööd (Tammaru ja Kontuly 2011, 675-676). Näiteks eelistavad Lasnamäelt lahkujad kolida Maardusse ning venekeelne elanik, kes varem elas pigem eestikeelses keskkonnas, eelistab ka äärelinna puhul sarnast keskkonda (Mägi 2013).

Vähemusrahvuse paiknemist mõjutab suuresti ka asukohariigi poliitika sisseeränanud elanikkonna suhtes, sisseerände aeg ja põhjus ning uues riigis elatud perioodi pikkus (Tammur 2003). Tammaru ja Kontuly (2011) uurimus näitas, et vähemusrahvus migreerub Põhja-Eesti linnadest teistesse Eesti piirkondadesse ning lahkub Kirde-Eesti kontsentreerunud aladelt. Vaatamata sellele vähemusrahvuste kontsentratsioon ikkagi tõuseb, kuna eestlaste väljaränne on nendest piirkondadest veelgi suurem. Seega on integratsioon Eestis eri rahvusest inimeste vahel jätkuvalt aeglane. Tammaru ja Kulu (2011) uuringust ilmnes, et Eestis lahkuvad vähemusrahvuse kontsentreerunud aladelt suurima tõenäosusega kodakondsuseta inimesed, vähemused, kes on elanud Eestis juba kolmandat põlve, ja eestlased ise. Mida suurem seos on immigrantrahvastikul Eestiga ja eestlastega (Eesti kodakondsus, hea eesti keele oskus, pikem Eestis elatud aeg, eestlasest elukaaslane), seda suurema tõenäosusega rändab ta venekeelse elanikkonna koondumispaikadest välja (Tallinnast ja Kirde-Eesti linnadest mujale Eestisse) (Tammaru ja Kontuly 2011, 681). Samuti lahkuvad vähemused eestlastest sagedamini välismaale (Anniste ja Tammaru 2014).

Lääne- ja Põhja-Euroopa immigrantrahvastiku kujunemine on Eestiga võrreldes erinev. Sealsed vähemusrahvused on pidevas muutumises, kuna sisseeranne pole peatunud. Näiteks on Matthiessen (2009) kirjeldanud, kuidas Taanis on viimase 50 aasta jooksul kujunenud mitu eri põlvkonda immigrante. Eesti immigrantrahvastiku erinevus seisneb selles, et viimase 20 aasta jooksul pole märkimisväärt sisseerannet toimunud ning vähemusrahvus on stabiliseerunud. Kuigi paljud Taani immigrandid omandavad Taani kodakondsuse, on ka seal, sarnaselt Eestile, probleemiks nende integreerumine ühiskonda (Matthiessen 2009).

Lääneriikides on tavaline, et vähemusrahvustel on väiksem tõenäosus lahkuda suurtest linnadest ning üldine tendents näitab, et mida kauem vähemuse esindaja on riigis elanud, seda paiksemaks ta peaks jääma. Leppiku ja Leetmaa (2013) uurimus aga tõestas, et Eesti vähemusrahvused käituvad vastupidiselt. Kui tavaliselt on immigrantide sotsiaal-majanduslik

taust pigem madalam, siis Eestisse Nõukogude ajal tulnud venekeelsete elanike staatus oli pigem kõrge (Leppik ja Leetmaa 2013).

1.2.3. Vanuserühmade erinev rändekäitumine Eestis

Eesti rahvastiku allgruppide peamiste rändesuundade kohta 1990. aastatel leidub vähe informatsiooni, kuid vanusegruppide rände kohta on teada seda, et nii 1987. kui 1995. aastal osalesid rändes kõige enam 15–29-aastaste vanusegrupp (Kulu ja Billari 2004). Linna rändasid 15–24 aastased ja pensioniealised, samas kui 25–29 ja 30–49-aastaste vanusegrupp rändasid pigem väikelinnadesse ja maapiirkonda. Linnast maale kolisid kõige rohkem vanemad tööealised ning pensioniealised (Kulu ja Billari 2004).

Noored rändasid 1990. aastatel sarnaselt 2000. aastatega suuremate linnade suunas, kus leidsid paremad õppimise ja töötamise võimalused (Kulu ja Billari 2004). Positiivse rändesaldoga olid vaid Harju- ja Tartumaa ning kõikidest maakondadest suunduti peamiselt Tallinna (Jõeveer 2003). Ainult vanemaealiste ränne oli vastupidine, kuna lahkuti Tallinnast ja Harjumaalt. Kõige enam võitis 1990. aastatel vanimat elanikkonda Rapla maakond (Jõeveer 2003). Vanemad inimesed kolisid sotsiaalse heaolu nimel suurematest keskustest välja väikestesse linnadesse ja maa-asulatesse, kus elu oli odavam (Kulu ja Billari 2004).

2000. aastatel oli rändeintensiivsus suurem kui 1990. aastatel ning see langes vanuse kasvades. Peamised rändesuunad on kahe kümnendi võrdluses jäänud muutumatuks ning kõige enam vahetasid elukohta 15–29-aastased (Tammur 2009, 37; Leetmaa jt 2013), koondudes Tallinnasse, Tartusse, Pärnusse ja nende tagamaadele. Peale Tallinna ja Tartu oli ülejäänud piirkondade rändesaldo negatiivne. Pereealiste rändesaldo oli positiivne Harjumaal, Raplamaal ja Pärnumaal ning rändekadu oli suurim Ida-Virumaal ja Lõuna-Eestis (Leetmaa jt 2013). Vanemaealiste rändesuunad olid jätkuvalt vastupidised noortele, nad kolisid pigem linnadest välja, ning rändesaldo oli positiivne enamikes maakondades. Suurim positiivne rändesaldo oli Raplamaal ning negatiivne oli see Harjumaal (Leetmaa jt 2013).

Eesti kodanike rändeintensiivsus oli perioodil 2000–2007 kaks korda suurem kui muu kodakondsusega elanikel – eestlaste rändeintensiivsus oli 223% ning venelastel vaid 110% (Tammur 2009, 37). See on seletatav kahe rahvuse erineva vanuselise koosseisuga Eestis. Vene kodakondsusega inimeste hulgas on üle 50-aastaste osatähtsus poole võrra suurem kui Eesti kodanikel, kuid elukohavahetajad on pigem nooremas vanuses. Lepiku ja Leetmaa (2013) uurimuses 50+ vanuses elanike rahvuserinevuste kohta siserändes selgus, et selles

vanuses toimus 2000. aastatel mitte-eestlaste hajumine oma algsetest asualadest eeslinnadesse, väikelinnadesse ja maavaldadesse.

Eesti siserändes on valitsenud kolm põhilist rändesuunda: rahvastiku koondumine suurematesse linnadesse, rahvastiku kolimine suuremate linnade tagamaale ja rahvastiku rändamine maale ning väiksematesse linnadesse. Rände põhjused on olnud läbi aegade valdavalt majanduslikud ja seotud tööga. Sarnaselt Lääne-Euroopasse sisserändajatega on Eestis vähemusrahvus koondunud suurtesse linnadesse ja omakeelsesse kogukonda, kus ei teki integratsiooni eestlastega. Vähemusrahvuste koondumisel on mitmeid eeliseid, aga ka probleeme. Koondumine võib süvendada vaesust ja vähendada võimalusi ühiskonnas osalemiseks, sealhulgas hariduse saamiseks ja töö leidmiseks. Rände teoreetiline taust ja varasemate uuringute tulemuste käsitus moodustavad tausta, mida uurimuslikus osas võrreldakse kahe viimase aastakümne jooksul toimunud rahvusvähemuste rändetendentsidega.

1.3. Uurimisküsimused

Tulenevalt uurimuse teooriaosast, võib öelda, et venekeelne elanikkond paikneb Eestis väga kontsentreerunult. Senised uurimused on näidanud, et mingil määral venekeelne elanikkond küll hajub, kuid sageli eelistatakse elukohta vahetades elama minna siiski juba etniliselt sarnasesse keskkonda. Üldiselt on teada, et vanuserühmade rände puhul suunduvad noored linnadesse, pereelised eeslinnastuvad ning vanemaealised kolivad linnast välja maapiirkondadesse või väiksematesse asulatesse. Venekeelse elanikkonna rännet vanuserühmade lõikes ei ole varem väga palju uuritud. Paljud tööd on keskendunud linnadest väljarändele ja linnasisesele rändele ning ka venekeelsete Eestisest rännet tervikuna ei ole väga palju uuritud. Sellest tulenevalt püütakse käesolevas töös vastust leida järgnevatele küsimustele:

- 1) Millised on Eesti venekeelse elanikkonna erinevate vanuserühmade põhilised siserände suunad perioodidel 1989–2000 ja 2000–2011?
- 2) Kuidas on kahe perioodi võrdluses venekeelse elanikkonna vanuserühmade peamised rändevood maakondade vahel muutunud?

2. ANDMED JA METOODIKA

Töös uuritakse eri kümnenditel sündinud Eesti vene keelt kõneleva rahvastiku rändevoogusid maakondade vahel ning rändes toimunud muutusi kahel aastakümnel – 1990. ja 2000. aastatel. Uurimuses on andmeallikana kasutatud 2000. ja 2011. aasta rahvaloenduste agregeeritud andmeid, mis on saadud Statistikaametist. Statistikaamet koondab ja töötleb rahvaloenduste käigus kogutud andmeid rahvastikuprotsesside, sealhulgas rände kohta. Rahvaloenduse andmed on kõige täpsemad, kuna hõlmavad kogu rahvastikku inimeste tegeliku, mitte registreeritud elukoha järgi.

Statistikaametilt saadud andmebaasis olid välja toodud perioodil 1989–2000 ja 2000–2011 toimunud elanikkonna maakondadevahelised rändesündmused ning seda erinevate vanusegruppide kaupa. Andmetabelite moodustamiseks kasutati tunnuseid, mis sisaldasid infot eelmise elukoha maakonna ning püsielukoha maakonna kohta. Andmepäringud teostati koostöös juhendajaga, kellel on Statistikaametiga sõlmitud leping andmete kasutamiseks. Tulenevalt Vabariigi Valitsuse määrusest (Statistikaameti kogutud ja töödeldud andmete kord 2004) ei anna Statistikaamet välja andmetabeleid, kus esineb sagedusi 1 ja 2 ning seepärast on algtabelites ümardatud väikesed sagedused vastavalt 0-ks ja 3-ks. Sellise ümardamise puhul (juhitud ümardamine) on infokadu minimaalne.

Rahvaloendusel kogutud maakondadevahelise rände andmetest on analüüsiks valitud Eesti venekeelse elanikkonna rände andmed. Uuritavasse elanikkonna gruppi kuuluvad isikud, kes on rahvaloendusel märkinud oma emakeeleks vene keele. Elanikkonna eristamine keele alusel on hea, kuna Eesti venekeelse vähemuse hulka kuulub mitmetest eri rahvustest inimesi ja nende järeltulijaid, kes on peamiselt pärit endistest Nõukogude Liidu vabariikidest ning kelle igapäevaseks suhtluskeeleks on vene keel. Samuti sobib keel elanikkonna gruppide eristamiseks, kuna see on kogukonda siduv ning inimeste ühtekuuluvust märkiv tunnus.

Töös vaadeldakse kahel rahvaloenduse perioodil 1989–2000 ja 2000–2011 venekeelse elanikkonna Eesti-sisese rände suundi maakondade vahel. Uurimiseks on valitud Eesti taasiseseisvusaja kaks kümnendit, kuna need erinevad teineteisest oma rändekäitumiste poolest märgatavalt. Uuritav elanikkond on jaotatud sünniaastate alusel kuude vanusegruppi kümne aasta kaupa.

Vanusegruppide võrdluses vaadeldakse eri perioodide samaealiste elanike rännet. See tähendab, et näiteks perioodil 1989–2000 30–40-aastaste ehk 1960–69. aastal sündinud inimeste rännet võrreldakse järgmise perioodi 2000–2011 30–40-aastaste ehk 1970–79. aastal

sündinute rändega. Vanusegruppide võrdlus aitab välja selgitada, kuidas üheealised inimesed käitusid eri kümnenditel. Üle 60-aastaste vanusegruppi kuulub rohkem inimesi kui 10-aastase perioodi jooksul sündinuid, sest sellesse loetakse kõik pensioniealised. Seda tuleb arvestada rändevoogude võrdlemisel nooremate vanusegruppidega.

Andmeanalüüsiks on kasutatud tabelarvutusprogrammi MS Excel ning töös esitatud kaartide tegemisel on kasutatud programmi ArcMap10. Rände analüüsimiseks on arvutatud rändesaldo ja rändesaldokordaja. Rändesaldot on kasutatud rändevoogude kajastamiseks ning saldo üldkordajat suhteliste muutuste näitamiseks. Töös on vaadeldud nii absoluutarve kui suhtelisi näitajaid, kuna esimesed näitavad, milliste maakondade vahel liiguvad suuremad rändevood ning suhtarvud näitavad, kui palju piirkond kaotab või võidab elanikke oma rahvaarvu kohta.

Rändesaldo (S) on uuritava perioodi jooksul maakonda saabujate ja sealt lahkujate vahe. Positiivne rändesaldo näitab, et maakonnas on ülekaalus sisse- ja väljaränne ning negatiivne, et maakond kaotab elanikke uuritava elanikkonnagrupi arvelt.

Rändesaldokordaja (SK) on uuritava ruumiüksuse rändesaldo (S) jagatuna üksuse perioodi keskmise rahvaarvuga (R) promillides (uuritava ruumiüksuse tuhande elaniku kohta) $SK = S/R \times 1000$. Positiivne rändesaldokordaja näitab väljarändest suuremat sisse- ja väljarännet piirkonda ja negatiivne rändekadu.

3. TULEMUSED

3.1. Venekeelse elanikkonna maakondadevaheline ränne absoluutarvudes perioodidel 1989–2000 ja 2000–2011

3.1.1. Maakondadevaheline ränne absoluutarvudes

2000. ja 2011. aasta rahvaloenduse rändeandmete põhjal muutis aastatel 1989–2000 maakondadevaheliselt elukohta kokku 11 040 vene keelt kõnelevat elanikku. Aastatel 2000–2011 oli neid 16 346. Kahe aastakümne absoluutarvude võrdlusest maakondade vahelises rändes on selgelt näha Tallinna tähtsuse kasvu venekeelse elanikkonna rände peamise sihtkohana.

Tabel 1. Venekeelse elanikkonna maakondadevahelised rändevood ja rändesaldo perioodil 1989–2000

1989–2000	Harjumaale	Hiiumaale	Ida-Virumaale	Jõgevamaale	Järvamaale	Läänemaale	Lääne-Virumaale	Põlvamaale	Pärnumaale	Raplamaale	Saaremaale	Tartumaale	Valgamaale	Viljandimaale	Võrumaale
Harjumaalt	0	1	-1805	-20	3	-49	-72	-3	-233	211	-31	-56	-110	-71	-46
Hiiumaalt	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0
Ida-Virumaalt	1805	0	0	24	26	-16	54	18	-5	2	12	496	-12	20	-7
Jõgevamaalt	20	0	-24	0	-3	0	18	-6	0	0	0	-18	0	0	0
Järvamaalt	-3	0	-26	3	0	0	6	0	4	-6	0	-3	3	3	0
Läänemaalt	49	0	16	0	0	0	-9	0	6	5	0	3	0	-9	0
Lääne-Virumaalt	72	0	-54	-18	-6	9	0	-2	-12	-6	3	6	-19	-6	0
Põlvamaalt	3	0	-18	6	0	0	2	0	0	0	0	-20	0	0	3
Pärnumaalt	233	0	5	0	-4	-6	12	0	0	6	3	11	-3	-5	-3
Raplamaalt	-211	0	-2	0	6	-5	6	0	-6	0	3	3	0	0	0
Saaremaalt	31	0	-12	0	0	0	-3	0	-3	-3	0	0	0	-3	0
Tartumaalt	56	-3	-496	18	3	-3	-6	20	-11	-3	0	0	7	-14	-11
Valgamaalt	110	0	12	0	-3	0	19	0	3	0	0	-7	0	9	10
Viljandimaalt	71	0	-20	0	-3	9	6	0	5	0	3	14	-9	0	0
Võrumaalt	46	0	7	0	0	0	0	-3	3	0	0	11	-10	0	0
Kokku	2281	-2	-2417	13	19	-61	33	24	-249	206	-7	443	-153	-76	-54

Perioodil 1989–2000 võitis teiste maakondade arvelt Harjumaa 2281 inimest ning perioodil 2000–2011 oli see arv juba 8159 (tabel 1 ja 2). Venekeelse elanikkonna suurima osatähtsusega Ida-Virumaa kaotas perioodil 1989–2000 teistele maakondadele kokku 2417 elanikku ning 2000–2011 6581 venekeelset elanikku. Harjumaa, kuhu venekeelne elanikkond kõige enam suundub, võitis esimesel kümnendil Ida-Virumaalt 1805 elanikku, teisel kümnendil oli see kolmekordistunud ja tõusnud 5872-ni.

Tabel 2: Venekeelse elanikkonna maakondadevahelised rändevood ja rändesaldo perioodil 2000–2011

2000–2011	Harjumaale	Hiiumaale	Ida-Virumaale	Jõgevamaale	Järvamaale	Läänemaale	Lääne-Virumaale	Põlvamaale	Pärnumaale	Raplamaale	Saaremaale	Tartumaale	Valgamaale	Viljandimaale	Võrumaale
Harjumaalt	0	-9	-5872	-95	-32	-200	-382	-28	-561	215	14	-853	-204	-65	-87
Hiiumaalt	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ida-Virumaalt	5872	0	0	22	-1	-4	76	1	38	20	17	488	19	31	2
Jõgevamaalt	95	0	-22	0	3	-3	4	0	0	3	0	12	3	0	-3
Järvamaalt	32	0	1	-3	0	0	10	0	3	-3	0	12	-3	3	0
Läänemaalt	200	0	4	3	0	0	3	0	-6	0	0	12	3	0	-3
Lääne-Virumaalt	382	0	-76	-4	-10	-3	0	3	5	-7	3	23	0	3	-3
Põlvamaalt	28	0	-1	0	0	0	-3	0	0	0	0	-5	6	0	-6
Pärnumaalt	561	0	-38	0	-3	6	-5	0	0	-8	1	29	-3	-5	-6
Raplamaalt	-215	0	-20	-3	3	0	7	0	8	0	0	-7	0	3	0
Saaremaalt	-14	0	-17	0	0	0	-3	0	-1	0	0	0	0	3	0
Tartumaalt	853	0	-488	-12	-12	-12	-23	5	-29	7	0	0	-74	-14	-11
Valgamaalt	204	0	-19	-3	3	-3	0	-6	3	0	0	74	0	5	-3
Viljandimaalt	65	0	-31	0	-3	0	-3	0	5	-3	-3	14	-5	0	0
Võrumaalt	87	0	-2	3	0	3	3	6	6	0	0	11	3	0	0
Kokku	8159	-9	-6581	-92	-52	-216	-316	-19	-529	224	32	-190	-255	-36	-120

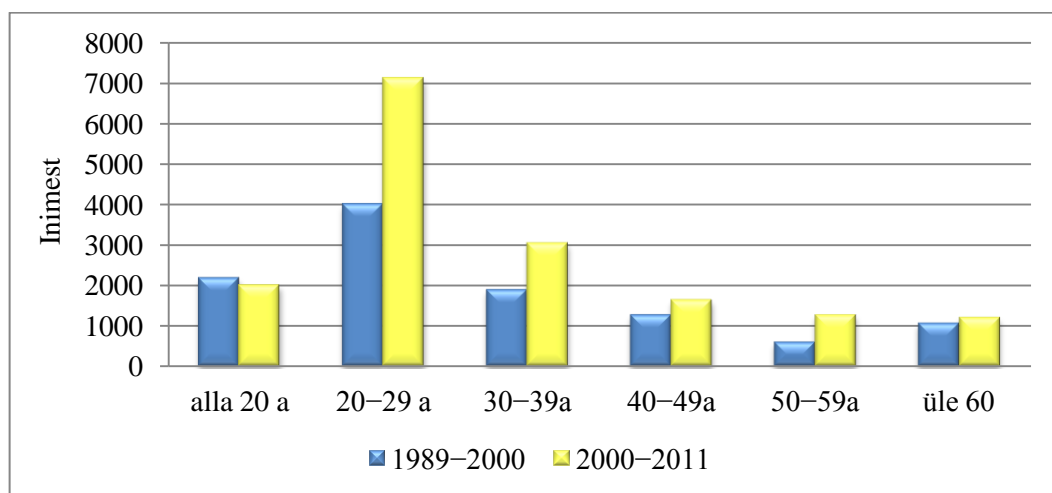
Tallinna osatähtsus on kasvanud teistest maakondadest väljarände sihtkohana. Perioodil 2000–2011 kaotasid enamus maakondi Harjumaale mitu korda rohkem venekeelseid elanikke kui varasemal kümnendil. Ainukesed maakonnad, kes võitsid venekeelseid elanikke Harjumaa arvelt, olid Raplamaa ja Saaremaa (tabel 2). Raplamaa võitis sama palju elanikke ka varasemal perioodil. Jõgeva-, Järva-, Lääne-Viru-, Põlva- ja Tartumaa on maakonnad, kes esimesel perioodil võitsid, kuid hilisemal kaotasid venekeelseid elanikke. Suurim muutus on

toimunud Tartumaaga, mis varasemal perioodil võitis teistelt maakondadelt kokku 443 elanikku, kuid 2000–2011 kaotas teistele 190 inimest (tabel 1 ja 2). Sealjuures oli esimesel perioodil Tartumaa Harjumaa järel teiseks rände sihtkohaks Ida-Virumaalt lahkujatele.

Venekeelse elanikkonna siserändes on kahe kümnendi jooksul peamised sisserände piirkonnad olnud Harjumaa ja Raplamaa. Peamine väljarändepiirkond on Ida-Virumaa, sest seal on ka venekeelse elanikkonna osatähtsus kogu rahvastikust kõige suurem. Kahe kümnendi võrdluses on Harjumaa osatähtsus rändes veelgi kasvanud ning Tartumaale lahkumise osatähtsus jätkuvalt suur.

3.1.2. Maakondadevahelise rände vanusegruppide võrdlus absoluutarvudes

Vanusegruppide võrdluses on analüüsitud sama vanuste venekeelsete inimeste maakondade vahelist siserännet kahel rahvaloendusperioodil. Joonisel 1 on liidetud kokku kõik maakondade vahel rändajad. See kajastab Eestis teise maakonda kolinud venekeelsete inimeste koguarvu jaotatuna vanusegruppidesse. Kahe kümnendi vanusegruppide analüüsil on võrreldud ühevanuseid inimesi. Näiteks perioodi 1989–2000 30–40-aastaseid elanikke on võrreldud järgmise perioodi 30–40 aasta vanustega.

Joonis 1: Mitte-eestlaste maakondadevahelises rändes osalejad kahel kümnendil.

Ühealiste venekeelsete rändajate hulk oli kõigis vanuserühmades hilisemal perioodil suurem kui esimesel perioodil (joonis 1). Ainsaks erandiks olid alla 20-aastased, kes esimesel kümnendil aktiivsemalt rändasid. Nooremate hulk rändes oli suurem kui vanemaealistel. Kõige aktiivsemad elukohavahetajad olid mõlemal kümnendil 20–29-aastased, kusjuures 2000. aastatel oli nende aktiivsus kasvanud varasemaga võrreldes rohkem kui poole võrra.

Kui maakondadevahelises rändes osales esimesel perioodil 50–59-aastaseid 605 ja teisel 1277, siis 30–39 aasta vanuseid osales rändes mõlemal perioodil kaks korda rohkem, vastavalt 1898 ja 3054 inimest. Üle 60-aastaste ja alla 20-aastaste vanusegruppide elukohavahetajate arv on suurem, kuna sinna kuuluvad rohkem kui ühe dekaadi jooksul sündinud.

Vanima vanusegrupi ehk üle 60-aastaste võrdluses vahetas 1989–2000 maakondadevaheliselt elukohta veidi vähem venekeelseid elanikke kui aastatel 2000–2011 (lisa 1 ja 2). Perioodil 1989–2000 kaotasid teistele maakondadele pensioniealisi Harju-, Tartu-, Viljandi- ja Pärnumaa ning võitsid Raplamaa, Jõgevamaa ja Lääne-Virumaa. Enamus maakondi võitsid elanikke Harjuma arvelt. Perioodil 2000–2011 kaotasid enim vanemaealisi Ida-Viru-, Harju- ja Tartumaa, teiste maakondade arvelt võitsid Rapla-, Valga- ja Põlvamaa. Vanemaealiste ränne on maakondade vahel jaotunud ühtlaselt – ükski maakond ei võida vanemat venekeelset elanikkonda märgatavalt rohkem kui teised. Mõlemal perioodil oli selle vanusegrupi rändesaldo negatiivne Harjumaal ja Tartumaal.

Esimese kümnendil kaotas enim 50–60-aastaseid venekeelseid elanikke Harju maakond, veel kaotasid Ida-Viru-, Valga- ja Saaremaa. Ülejäänud maakondade rändesaldo oli positiivne. Kõige enam võitis Raplamaa (56 elanikku), kuhu 82% sisserändajaid tuli Harju maakonnast. Veel võitsid elanikke Jõgevamaa ja Lääne-Virumaa (tabel 3). Perioodil 2000–2011 kaotas enim elanikke Ida-Viru-, Tartu-, Võru- ja Pärnumaa. Ülejäänud maakonnad võitsid 50–60-aastaseid venekeelseid elanikke teiste maakondade arvelt, nendest enim võitsid Harju- ja Raplamaa (tabel 4). 50–60-aastaste rändes on kahe kümnendi võrdluses Harjumaale kolimine intensiivistunud, mis näitab selle vanusegrupi rände aktiivsuse kasvu. Kui 1990. aastatel kaotas maakond 77 venekeelset elanikku teistele maakondadele, siis järgmisel kümnendil võitis teiste maakondade arvelt 177 elanikku. Kahe perioodi kokkuvõttes võib väita, et vanemad kui 50-aastased venekeelsed elanikud on Harjumaalt lahkumise asemel hakanud sinna suunduma.

Tabel 3: Venekeelse elanikkonna maakondadevahelised rändevood ja rändesaldo 50–60-aastastel perioodil 1989–2000

	Harjumaale	Hiiumaale	Ida-Virumaale	Jõgevamaale	Järvamaale	Läänemaale	Lääne-Virumaale	Põlvamaale	Pärnumaale	Raplamaale	Saaremaale	Tartumaale	Valgamaale	Viljandimaale	Võrumaale
1940–1949															
Harjumaalt	0	0	-17	7	5	12	7	8	0	46	-1	5	-5	2	8
Hiiumaalt	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ida-Virumaalt	17	0	0	8	1	-3	4	3	1	4	0	-1	-3	3	0
Jõgevamaalt	-7	0	-8	0	0	0	3	-3	0	0	0	-3	0	0	0
Järvamaalt	-5	0	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Läänemaalt	-12	0	3	0	0	0	0	0	0	3	0	3	0	0	0
Lääne-Virumaalt	-7	0	-4	-3	0	0	0	0	0	0	0	0	-3	0	0
Põlvamaalt	-8	0	-3	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pärnumaalt	0	0	-1	0	0	0	0	0	0	3	0	3	0	-5	0
Raplamaalt	-46	0	-4	0	0	-3	0	0	-3	0	0	0	0	0	0
Saaremaalt	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tartumaalt	-5	0	1	3	0	-3	0	0	-3	0	0	0	0	0	3
Valgamaalt	5	0	3	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	-1
Viljandimaalt	-2	0	-3	0	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0
Võrumaalt	-8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-3	1	0	0
Kokku	-77	0	-34	18	6	3	17	8	0	56	-1	4	-10	0	10

Tabel 4: Venekeelse elanikkonna maakondadevahelised rändevood ja rändesaldo 50–60-aastastel perioodil 2000–2011

	Harjumaale	Hiiumaale	Ida-Virumaale	Jõgevamaale	Järvamaale	Läänemaale	Lääne-Virumaale	Põlvamaale	Pärnumaale	Raplamaale	Saaremaale	Tartumaale	Valgamaale	Viljandimaale	Võrumaale
1950–1959															
Harjumaalt	0	0	-201	7	6	-8	25	2	-15	67	5	-57	5	-5	-8
Hiiumaalt	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ida-Virumaalt	201	0	0	5	-3	0	1	0	7	0	3	2	-3	6	-3
Jõgevamaalt	-7	0	-5	0	0	0	-3	0	0	0	0	-10	0	0	-3
Järvamaalt	-6	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0
Läänemaalt	8	0	0	0	0	0	0	0	-3	0	0	0	0	0	0
Lääne-Virumaalt	-25	0	-1	3	0	0	0	0	0	-3	0	3	0	3	0
Põlvamaalt	-2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	-3
Pärnumaalt	15	0	-7	0	0	3	0	0	0	0	4	5	0	-3	0
Raplamaalt	-67	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0
Saaremaalt	-5	0	-3	0	0	0	0	0	-4	0	0	0	0	0	0
Tartumaalt	57	0	-2	10	-3	0	-3	0	-5	0	0	0	-2	3	-3
Valgamaalt	-5	0	3	0	0	0	0	-3	0	0	0	2	0	0	0
Viljandimaalt	5	0	-6	0	0	0	-3	0	3	0	0	-3	0	0	0
Võrumaalt	8	0	3	3	0	0	0	3	0	0	0	3	0	0	0
Kokku	177	0	-216	28	0	-5	20	2	-17	64	12	-52	3	4	-20

40–50-aastaste rändes erinesid kaks vaadeldavat perioodi omavahel märgatavalt. Teisel kümnendil olid selle vanusegrupi venekeelse elanikkonna rändevood palju suuremad kui 1990. aastatel. Kui esimesel kümnendil oli 40–50-aastaste rändes negatiivse rändesaldoga kuus maakonda, siis kümnendi võrra hiljem oli neid üheksa. Harjumaa võitis esimesel perioodil kokku 42 ja teisel 552 elanikku (lisa 3 ja 4). Ida-Virumaa kaotas esimesel perioodil 73 ning teisel 468 elanikku. Ida-Virumaalt lahkujate arvelt võitis Harjumaa esimesel perioodil 62 inimest ja teisel perioodil juba 416 inimest. Üldiselt on selle vanusegrupi venekeelse elanikkonna ränne maakondade vahel kasvanud mitu korda ja peamiselt Ida-Virumaalt Harjumaale.

Maakondadevaheline ränne 30–40-aastaste vanusegrupis oli teisel kümnendil tunduvalt suurenenud. Teiste maakondade arvelt lisandus Harjumaale 30–40-aastaseid esimesel perioodil 166 ning järgmisel kümnendil 1361 inimest (tabel 5 ja 6). Positiivse rändesaldoga olid ka Raplamaa ja Saaremaa. Negatiivse rändesaldoga oli esimesel kümnendil kuus maakonda, kellest Tartumaalt lahkus enim elanikke. Teisel kümnendil kaotas venekeelset elanikkonda enamus maakondi. Ka 30–40-aastaste vanuserühmas domineeris rändesuunana Raplamaa ning Harjumaale, kus venekeelse elanikkonna suurimateks tõmbekeskusteks on ilmselt Tallinn ja Maardu. See vanusegrupp vahetas 2000–2011 tunduvalt rohkem elukohta kui 1990. aastatel – teisel kümnendil suundus Ida-Virumaalt Harjumaale kaheksa korda rohkem inimesi.

Tabel 5: Venekeelse elanikkonna maakondadevahelised rändevood ja rändesaldo 30–40-aastastel perioodil 1989–2000

	Harjumaale	Hiiumaale	Ida-Virumaale	Jõgevamaale	Järvamaale	Läänemaale	Lääne-Virumaale	Põlvamaale	Pärnumaale	Raplamaale	Saaremaale	Tartumaale	Valgamaale	Viljandimaale	Võrumaale
1960–1969															
Harjumaalt	0	-2	-114	2	8	7	16	-1	-12	32	-1	-80	-7	-7	-7
Hiiumaalt	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ida-Virumaalt	114	0	0	3	1	-5	14	3	0	0	0	-56	-1	-3	-5
Jõgevamaalt	-2	0	-3	0	0	0	4	-3	0	0	0	-10	0	0	0
Järvamaalt	-8	0	-1	0	0	0	-1	0	0	0	0	0	3	0	0
Läänemaalt	-7	0	5	0	0	0	0	0	-4	-3	0	0	0	-3	0
Lääne-Virumaalt	-16	0	-14	-4	1	0	0	4	-2	-3	3	-6	-7	0	0
Põlvamaalt	1	0	-3	3	0	0	-4	0	0	0	0	-3	0	3	3
Pärnumaalt	12	0	0	0	0	4	2	0	0	-1	0	-9	0	0	0
Raplamaalt	-32	0	0	0	0	3	3	0	1	0	0	3	0	0	0
Saaremaalt	1	0	0	0	0	0	-3	0	0	0	0	0	0	0	0
Tartumaalt	80	0	56	10	0	0	6	3	9	-3	0	0	4	-5	-1
Valgamaalt	7	0	1	0	-3	0	7	0	0	0	0	-4	0	0	-1
Viljandimaalt	7	0	3	0	0	3	0	-3	0	0	0	5	0	0	0
Võrumaalt	7	0	5	0	0	0	0	-3	0	0	0	1	1	0	0
Kokku	166	-2	-65	14	7	12	44	0	-8	22	2	-159	-7	-15	-11

Tabel 6: Venekeelse elanikkonna maakondadevahelised rändevood ja rändesaldo 30–40-aastastel perioodil 2000–2011

1970–1979	Harjumaale	Hiiumaale	Ida-Virumaale	Jõgevamaale	Järvamaale	Läänemaale	Lääne-Virumaale	Põlvamaale	Pärnumaale	Raplamaale	Saaremaale	Tartumaale	Valgamaale	Viljandimaale	Võrumaale
Harjumaalt	0	0	-844	-20	1	-35	-104	0	-63	26	6	-270	-38	-9	-11
Hiiumaalt	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ida-Virumaalt	844	0	0	7	0	0	29	-2	12	8	7	21	2	10	3
Jõgevamaalt	20	0	-7	0	0	0	3	0	0	0	0	1	3	3	0
Järvamaalt	-1	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	7	0	0	0
Läänemaalt	35	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	3	0	0
Lääne-Virumaalt	104	0	-29	-3	-3	0	0	0	3	-4	0	3	0	0	0
Põlvamaalt	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	-1	0	0	0
Pärnumaalt	63	0	-12	0	0	0	-3	0	0	-3	0	0	-1	-3	0
Raplamaalt	-26	0	-8	0	0	0	4	0	3	0	0	-3	0	0	0
Saaremaalt	-6	0	-7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tartumaalt	270	0	-21	-1	-7	-3	-3	1	0	3	0	0	-5	-4	2
Valgamaalt	38	0	-2	-3	0	-3	0	0	1	0	0	5	0	0	0
Viljandimaalt	9	0	-10	-3	0	0	0	0	3	0	0	4	0	0	0
Võrumaalt	11	0	-3	0	0	0	0	0	0	0	0	-2	0	0	0
Kokku	1361	0	-941	-23	-9	-41	-71	-1	-41	30	13	-232	-36	-3	-6

Kõige aktiivsemad elukohavahetajad on 20–30-aastased, kuna 20. eluaastad on lapsepõlvkodust lahkumise, iseseisva elu alustamise ning tööle asumise ja edasiõppimise aeg. Selle vanusegrupi elukohavahetajate arv ületab mitmekordselt teisi vanusegruppe ning kahe perioodi võrdluses on venekeelsete noorte ränne märgatavalt suurenenud. Enim võitis elanikke Harjumaa ning enim kaotas Ida-Virumaa, mis on loogiline, kuna seal elab kõige rohkem uuritavat elanikkonda.

Tabel 7: Venekeelse elanikkonna maakondadevahelised rändevood ja rändesaldo 20–30-aastastel perioodil 1989–2000

	Harjumaale	Hiiumaale	Ida-Virumaale	Jõgevamaale	Järvamaale	Läänemaale	Lääne-Virumaale	Põlvamaale	Pärnumaale	Raplamaale	Saaremaale	Tartumaale	Valgamaale	Viljandimaale	Võrumaale
1970–1979															
Harjumaalt	0	0	-1261	-49	-24	-65	-123	-11	-116	6	-20	-3	-68	-58	-31
Hiiumaalt	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ida-Virumaalt	1261	0	0	4	0	-7	13	3	-2	-3	6	306	-6	8	-1
Jõgevamaalt	49	0	-4	0	0	0	4	0	0	0	0	-4	0	0	0
Järvamaalt	24	0	0	0	0	0	3	0	0	1	0	-3	0	3	0
Läänemaalt	65	0	7	0	0	0	0	0	4	4	0	0	0	0	0
Lääne-Virumaalt	123	0	-13	-4	-3	0	0	0	0	0	3	-6	-4	-3	0
Põlvamaalt	11	0	-3	0	0	0	0	0	0	0	0	-1	0	0	-3
Pärnumaalt	116	0	2	0	0	-4	0	0	0	3	0	9	0	4	-3
Raplamaalt	-6	0	3	0	-1	-4	0	0	-3	0	0	3	0	3	0
Saaremaalt	20	0	-6	0	0	0	-3	0	0	0	0	0	0	0	0
Tartumaalt	3	0	-306	4	3	0	6	1	-9	-3	0	0	-9	-2	-7
Valgamaalt	68	0	6	0	0	0	4	0	0	0	0	9	0	1	3
Viljandimaalt	58	0	-8	0	-3	0	3	0	-4	-3	0	2	-1	0	0
Võrumaalt	31	0	1	0	0	0	0	3	3	0	0	7	-3	0	0
Kokku	1823	0	-1582	-45	-28	-80	-93	-4	-127	5	-11	319	-91	-44	-42

Perioodil 1989–2000 võitis Harjumaa Ida-Virumaa arvelt 1261 ja perioodil 2000–2011 3568 noort (tabel 7 ja 8). Veel võitsid mõlemal perioodil teiste maakondade arvelt 20–30-aastaseid noori Raplamaa ja Tartumaa. Ülejäänud maakondadesse on kahe kümnendi võrdluses venekeelsete noorte sissekäik teisel perioodil tunduvalt vähenenud. Suurimad muutused on toimunud Tartu ja Valga maakonnas. Perioodil 1989–2000 võitis Tartumaa teiste maakondade arvelt 319 noort, peamiselt Ida-Virumaalt (306). Harju maakonnale kaotas Tartumaa samal ajal kolm elanikku, kuid perioodil 2000–2011 oli see arv kasvanud 317ni. Samas võitis Tartumaa Ida-Virumaalt elanikke, vastavalt 306 ja 336 inimest. Ka Valgamaa venekeelsete noorte rändes kahe perioodi võrdluses märgata Harju- ja Tartumaa tähtsustumist rände sihtkohana.

Tabel 8: Venekeelse elanikkonna maakondadevahelised rändevoos ja rändesaldo 20–30-aastastel perioodil 2000–2011

	Harjumaale	Hiiumaale	Ida-Virumaale	Jõgevamaale	Järvamaale	Läänemaale	Lääne-Virumaale	Põlvamaale	Pärnumaale	Raplamaale	Saaremaale	Tartumaale	Valgamaale	Viljandimaale	Võrumaale
1980–1989															
Harjumaalt	0	-3	-3568	-74	-41	-99	-234	-30	-367	13	-4	-317	-131	-37	-42
Hiiumaalt	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ida-Virumaalt	3568	0	0	4	-1	0	20	3	16	8	0	336	7	5	1
Jõgevamaalt	74	0	-4	0	3	0	0	0	0	0	0	26	0	-3	0
Järvamaalt	41	0	1	-3	0	0	0	0	0	0	0	1	-3	0	0
Läänemaalt	99	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8	0	0	-3
Lääne-Virumaalt	234	0	-20	0	0	0	0	0	4	0	0	14	0	0	-3
Põlvamaalt	30	0	-3	0	0	0	0	0	0	0	0	12	0	0	0
Pärnumaalt	367	0	-16	0	0	0	-4	0	0	0	0	11	-3	-3	0
Raplamaalt	-13	0	-8	0	0	0	0	0	0	0	0	-4	0	0	0
Saaremaalt	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tartumaalt	317	0	-336	-26	-1	-8	-14	-12	-11	4	0	0	-50	-11	-9
Valgamaalt	131	0	-7	0	3	0	0	0	3	0	0	50	0	0	3
Viljandimaalt	37	0	-5	3	0	0	0	0	3	0	0	11	0	0	0
Võrumaalt	42	0	-1	0	0	3	3	0	0	0	0	9	-3	0	0
Kokku	4934	-3	-3967	-96	-37	-104	-229	-39	-352	25	-4	157	-183	-49	-53

Alla 20-aastastest noortest on kõige aktiivsemad elukohavahetajad 16–19-aastased noored. Neist nooremad ehk kooliealised vahetavad elukohta peamiselt koos oma vanematega (enamasti 30–50 aasta vanustega). Kui 1990. aastatel võitis Harjumaa alla 20-aastaseid elanikke 496 siis 2000. aastatel oli see arv juba 1152 (lisa 5 ja 6). Ida-Virumaa kaotas teistele maakondadele esimesel kümnendil 669 noort (neist 388 Harjumaale) ning teisel 929 noort (neist 790 Harjumaale). Tartu on oma tähtsust venekeelsete noorte rändes kaotamas – varem võitis see 340 noort elanikku, kuid hiljem vaid 57. Mõlemal kümnendil olid positiivse rändesaldoga lisaks Harju- ja Tartumaale ka Rapla- ja Viljandimaa.

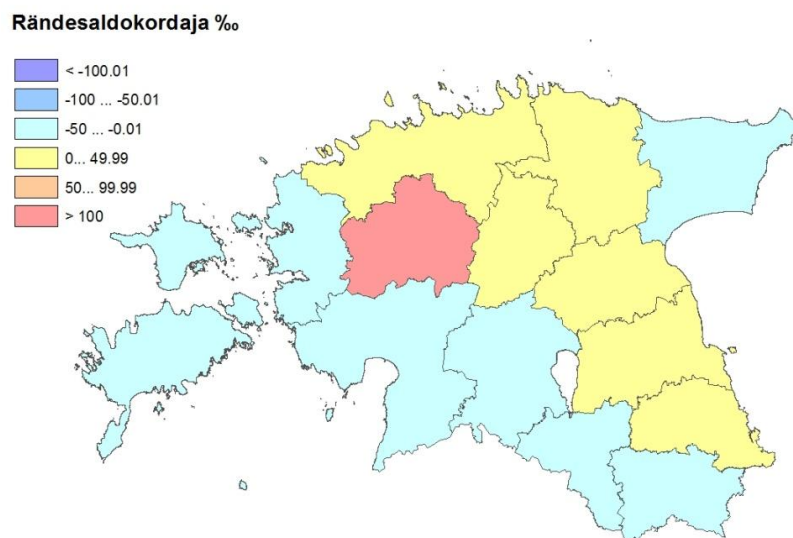
Üldiselt ilmneb tendents, et venekeelse elanikkonna maakondadevahelised rändemahud on teisel kümnendil võrreldes esimesega tunduvalt suurenenud. Enamus vanusegruppe suunduvad Harjumaale ja seda perioodil 2000–2011 tunduvalt rohkem kui 1989–2000. Samas

oli vanemaerialiste hulgas ülekaalus lahkumine Harjumaalt mujale Eestisse. Teisel kümnendil suurenes 50–60-aastaste ränne Ida-Virumaalt Harjumaale ning seetõttu oli selle vanusegrupi rändesaldo Harjumaal positiivne. Suurimad venekeelse elanikkonna rändevood suundusid mõlemal perioodil lisaks Harjumaale ja Ida-Virumaale ka Raplamaale ning suurema venekeelse kogukonnaga maakondadesse – Tartu-, Valga- ja Jõgevamaale. Mitmetest maakondadest, kust esimesel perioodil lahkusid valdavalt venekeelsed noored, on 2000–2011 lahkuma hakanud inimesi enamikest vanusegruppidest. Sellisteks on näiteks Järva-, Lääne- ja Võrumaa. Sarnane tendents iseloomustab ka Ida-Virumaad, kust esimesel kümnendil lahkusid Harjumaale pigem noored, kuid teisel kümnendil on märgatavalt kasvanud ka 30–50-aastaste lahkumine.

3.2.Venekeelse elanikkonna maakondadevaheline ränne suhtarvudes perioodidel 1989–2000 ja 2000–2011

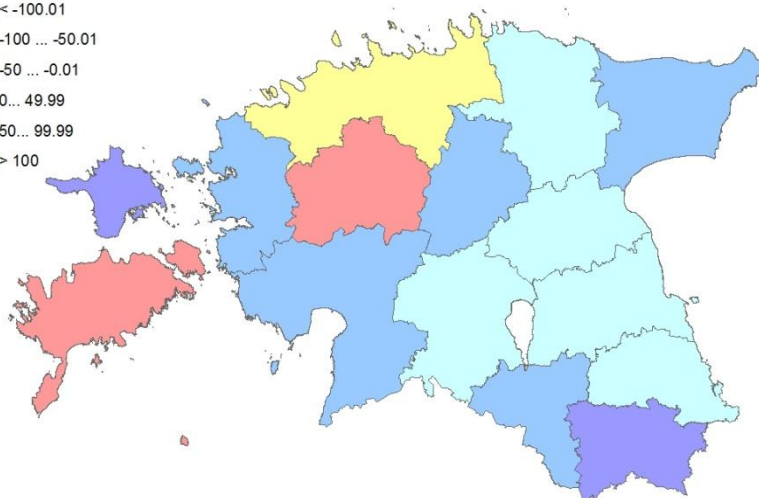
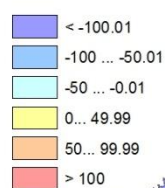
3.2.1. Maakondadevaheline ränne suhtarvudes

Järgnevas peatükis käsitletakse venekeelse elanikkonna maakondadevahelist rännet rändesaldokordaja võrdluses. Aastatel 1989–2000 oli venekeelse elanikkonna rändesaldokordaja positiivne seitsmes maakonnas: Raplamaal (132,9%), Tartu-, Põlva-, Järva-, Harju-, Jõgeva- ja Lääne-Virumaal (joonis 2 ja 4). Kõige madalamad rändesaldokordajad olid Viljandimaal -36,6%, Võrumaal ja Valgamaal -34,4%, Pärnumaal -27,6%.

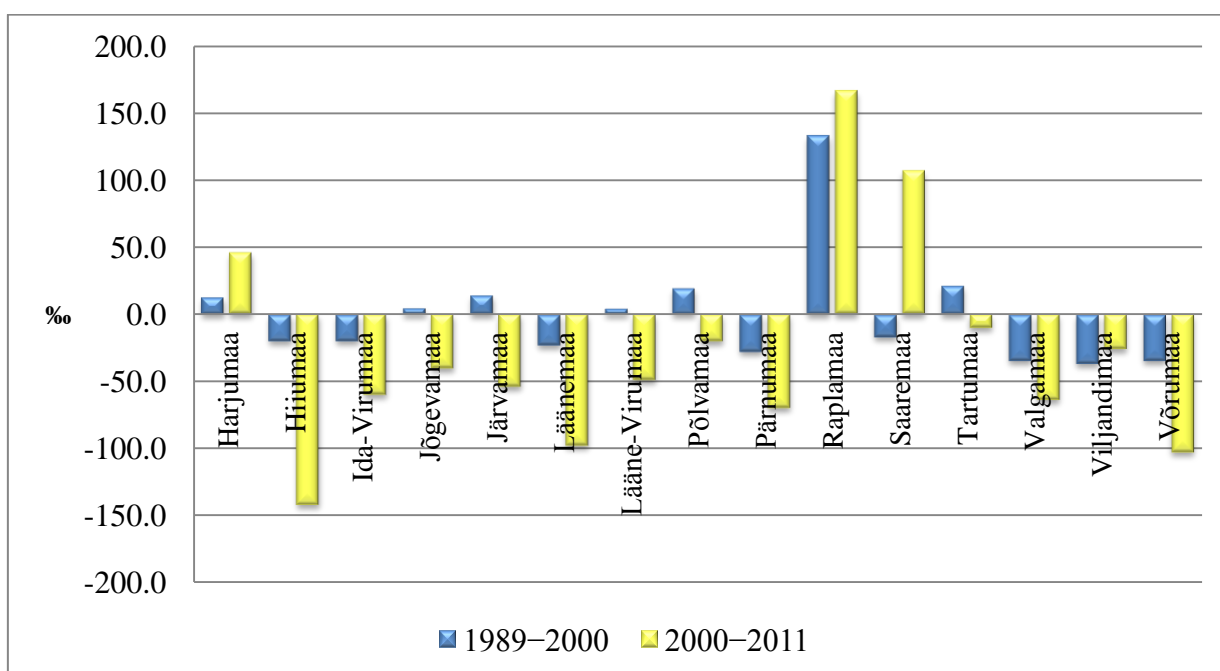
Joonis 2: Eesti venekeelse elanikkonna rändesaldokordaja 1989–2000

Rändesaldokordaja ‰

Joonis 3: Eesti venekeelse elanikkonna rändesaldokordaja 2000–2011

Seevastu perioodil 2000–2011 oli positiivse rändesaldokordajaga maakondi vaid kolm: Raplamaa 166,7‰, Saaremaa 107‰ ja Harjumaa 46,1‰ (joonis 3 ja 4). Teistest maakondadest lahkus venekeelseid elanikke rohkem kui sinna saabus. Suurimateks kaotajateks olid Hiiumaa -141,7‰, Võrumaa -102,7‰, Läänemaa -97,8‰. Kuna Hiiumaal on venekeelseid elanikke väga vähe, siis juba 9 inimese lahkumine teisel perioodil põhjustas väga suure rändesaldokordaja languse (tabel 2).

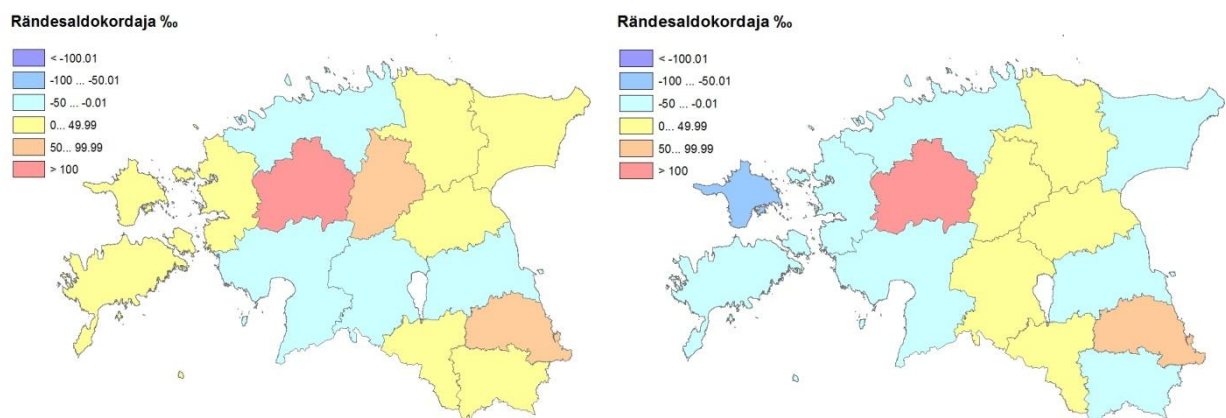
Joonis 4: Rändesaldokordaja maakonniti kahel perioodil kõigi vanusegruppide kohta kokku

Perioodil 1989–2000 võitsid enim venekeelseid elanikke Rapla-, Tartu-, Põlvamaa ning maakonniti oli ränne ühtlasem kui järgmisel perioodil 2000–2011, mil kujunes välja kindlam rändesuund Rapla- ja Harjumaale. Samuti oli kõrge rändesaldokordaja Saaremaal, kus venekeelne elanikkond on väike ja 32 sisserändaja lisandumine teisel kümnendil suurendas rändesaldokordajat märgatavalt (tabel 2). Enamus maakondade rändesaldokordaja vähenes kahe perioodi võrdluses (joonis 4). Eranditeks ongi ainult need kolm maakonda, kelle rändesaldokordaja on mõlemal perioodil positiivne. Selline tendents peegeldab venekeelse elanikkonna suurenenud kontsentreerumist Tallinnasse.

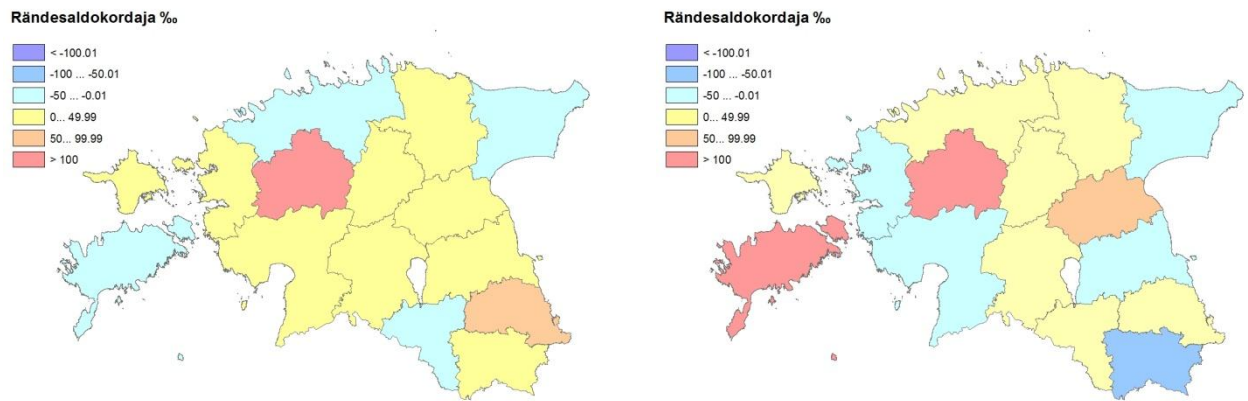
3.2.2. Maakondadevahelise rände vanusegruppide võrdlus suhtarvudes

Kahe perioodi vanusegruppide analüüsil on võrreldud ühevanuseid inimesi. Näiteks 1989–2000 aastal 30–40-aastaseid elanikke on võrreldud 2000–2011 aasta 30–40 aasta vanustega.

Vanima vanusegrupi moodustavad üle 60-aastased inimesed, kes on esimese perioodi puhul sündinud varem kui 1940. aastal ning teise perioodi puhul sündinud varem kui 1950. aastal. Mõlemal perioodil on selle vanusegrupi puhul kõrgeima rändesaldokordajaga Rapla maakond, vastavalt 219,4% ja 148,8% (joonis 5). Kõrgema rändesaldokordajaga on veel Põlvamaa, esimesel perioodil ka Järva- ja Jõgevamaa ning teisel Valgamaa. Negatiivne kordaja oli 1989–2000 neljal maakonnal ning 2000–2011 kaheksal maakonnal neist madalaim oli esimesel perioodil Viljandimaal ning teisel Hiiumaal ja Läänemaal. Vanim vanusegrupp on ainulaadne selle poolest, et mõlemal kümnendil iseloomustab seda Harjumaalt lahkumine ning suundumine teistesse maakondadesse.

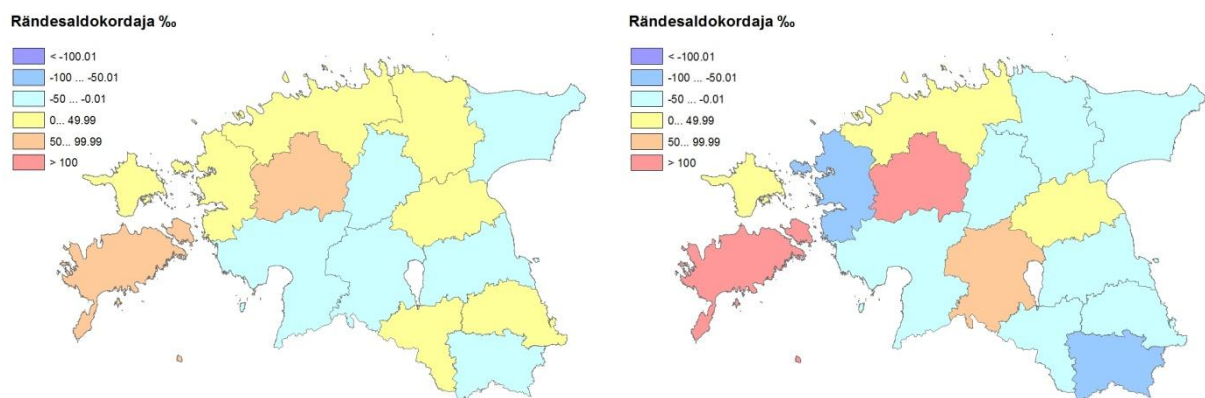

Joonis 5: Vanemate kui 60-aastaste rändesaldokordaja perioodidel 1989–2000 ja 2000–2011

Joonis 6: 50–60-aastaste rändesaldokordaja perioodidel 1989–2000 ja 2000–2011

50–60-aastaste vanusegrupis olid 1989–2000 negatiivse rändesaldokordajaga neli maakonda: Valgamaa (-17,4‰), Saaremaa, Harjumaa ja Ida-Virumaa (joonis 6). Järgneval kümnendil oli negatiivse kordajaga viis maakonda: Võrumaa (-81‰), Läänemaa, Pärnumaa ja Ida-Virumaa. Kõrgeima saldokordajaga oli mõlemal perioodil Rapla maakond (267,9‰ ja 196,9‰), esimesel perioodil veel Põlva-, Jõgeva- ja Võrumaa. 2000–2011 olid positiivse saldokordajaga kokku kaheksa maakonda, neist kõrgeimaga Saare- ja Jõgevamaa. Enim on 50–60-aastaste väljaränne suurenenud Võru-, Lääne- ja Tartumaalt. Seda vanusegruppi iseloomustas erinevalt noorematest lahkumine Harjumaalt esimesel perioodil, kuid teisel perioodil samavanuste elanike lisandumine. Sama tendents kajastub ka rändesaldos (-77 ja 177) (tabel 3 ja 4).

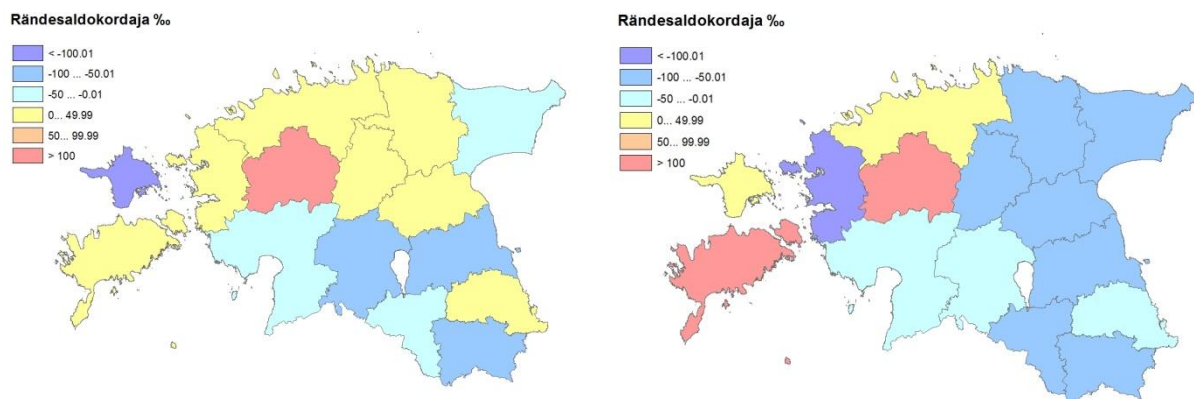

Joonis 7: 40–50-aastaste rändesaldokordaja perioodidel 1989–2000 ja 2000–2011

40–50-aastaste vanusrühmas olid mõlemal kümnendil kõrgeima rändesaldokordajaga maakonnad Raplamaa (vastavalt 86,7‰ ja 217‰) ning Saaremaa (62,5‰ ja 168,7‰) (joonis 7). Esimesel perioodil oli näitaja positiivne veel kuues maakonnas, kuid teisel perioodil ainult kolmes ehk Viljandi-, Harju- ja Jõgevamaal. 1989–2000 oli madalaim saldokordaja

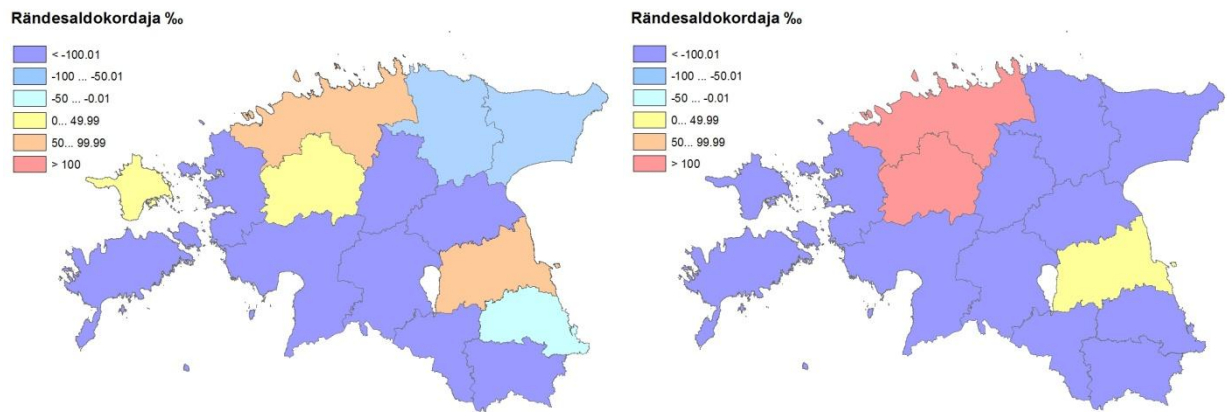
Viljandimaal -35,8% ja Pärnumaal -16,7% ning negatiivne ka Järvamaal, Võrumaal, Valgamaal ja Ida-Virumaal. Teisel perioodil olid negatiivse kordajaga üheksa maakonda, neist madalaimaga Võru- ja Läänemaa. Kahe kümnendi võrdluses on 40–50-aastaste seas populaarsemaks muutunud Harju maakond, kus rändesaldo suurenes 13 korda (lisa 3 ja 4). Esimesel kümnendil positiivse rändesaldokordajaga maakonnad Lääne-, Lääne-Viru- ja Põlvamaa teisel perioodil kaotasid rahvastikku.

30–40-aastaste vanusegrupi puhul oli perioodil 1989–2000 kõrgeim rändesaldokordaja Raplemaal (118,3%), Saare- ja Järvamaal ning madalaim Hiiumaal (-125%), Viljandi-, Tartu- ja Võrumaal (joonis 8). Kokku oli rändesaldokordaja positiivne seitsmes maakonnas. Teisel perioodil oli neid vaid kolm: Saaremaa (388,1%), Raplamaa ja Harjumaa. Negatiivse saldokordajaga oli teisel perioodil 11 maakonda, madalaimad neist olid Läänemaa -119,7%, Jõgevamaa -85,3% ja Tartumaa -78,5%. Suurimad muutused on kahe perioodi võrdluses toimunud Jõgevamaa, Järvamaa, Läänemaa ja Lääne-Virumaaga, kus perioodil 1989–2000 oli ülekaalus 30–40-aastaste sisse- ja väljaränne teistest maakondadest, kuid järgmisel kümnendil sealt lahkuti. Samuti on märgatavalt suurenenud Ida-Virumaalt, Valgamaalt ja Pärnumaalt lahkumine.

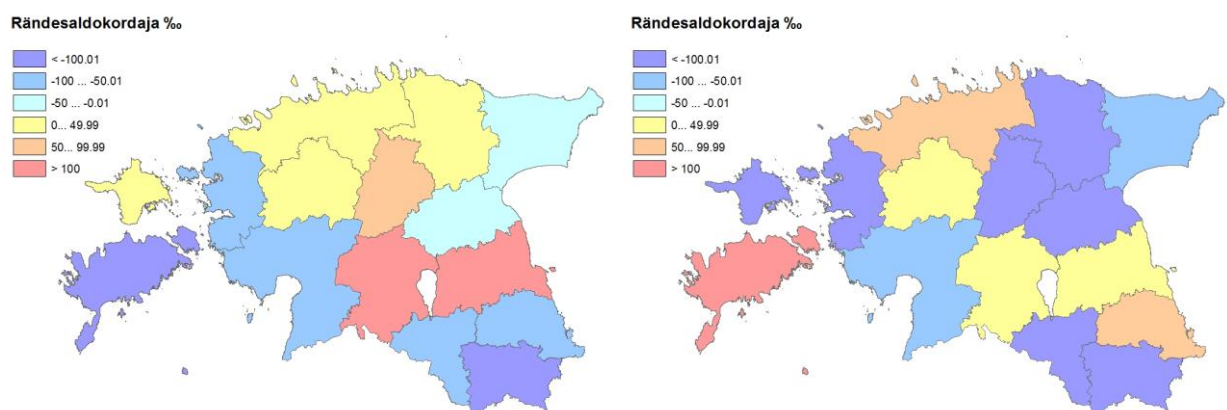
Joonis 8: 30–40-aastaste rändesaldokordaja perioodidel 1989–2000 ja 2000–2011

20–30-aastaste venekeelsete elanike rändes on kahe perioodi võrdluses kõigi maakondade näitajad märgatavalt muutunud. Madalaim rändesaldokordaja oli esimesel perioodil Saaremaal -247,2% ja teisel perioodil Hiiumaal -2000% (joonis 9). Madal saldokordaja on põhjustatud sellest, et saartel on venekeelset elanikkonda väga vähe ning kui kuus neist näiteks Hiiumaalt lahkus (tabel 8), siis vähenes rändesaldokordaja märgatavalt. Mõlemal perioodil olid positiivse saldokordajaga Tartumaa (97,1% ja 48,4%), Harjumaa (63,9% ja 156,9%) ning Raplamaa (21,7% ja 187,3%) (Joonis 9). Ülejäänud maakondades oli niigi

Joonis 9: 20–30-aastaste noorte rändesaldokordaja perioodidel 1989–2000 ja 2000–2011

negatiivne saldokordaja teisel perioodil veel üle kahe korra vähenenud, vaid Saaremaal oli see pisut suurenenud. Järelikult kasvas kahe perioodi võrdluses ühest maakonnast teise kolivate noorte hulk märgatavalt. Populaarsemaks elukohaks venekeelsetele noortele on Tallinn ja selle lähiümbrus. Muud maakonnad kaotavad rahvastikku.

Joonis 10: 9–20-aastaste noorte rändesaldokordaja perioodidel 1989–2000 ja 2000–2011

9–20-aastaste vanusegrupis olid maakondade rändesaldokordajad esimesel perioodil tunduvalt kõrgemad kui hilisemal kümnendil. Kõrgeim rändesaldokordaja oli esimesel kümnendil Viljandimaal (114,6‰), Tartumaal ja Järvamaal (joonis 10). Teisel perioodil oli kordaja kõrgeim Saare-, Harju- ja Põlvamaal. Negatiivse saldokordajaga oli esimesel perioodil kaheksa ja teisel üheksa maakonda. Kõige madalam rändesaldokordaja alla -100‰ oli esimesel perioodil Saare- ja Võrumaal ning teisel perioodil Hiiumaal, Võrumaal, Läänemaal, Valgamaal, Järvamaal, Jõgevamaal ja Lääne-Virumaal. Üldiselt esineb selge tendents, et väiksema venekeelse elanikkonnaga maakondadest oli aastatel 2000–2011 alla 20-aastaste lahkumine oluliselt suurem kui varasemal kümnendil.

Vanuserühmade rändesaldokordaja analüüsist selgus, et kahe kümnendi võrdluses on kasvanud rahvusvähemuse koondumine suurematesse keskustesse nagu Tallinn ja Harjumaa ning Tartumaa. Samuti on olulise sihtkohana kasvanud Raplamaa osatähtsus. Seda tõestab rändesaldokordaja, mis on Raplamaal kahe perioodi kohta kokku kõige kõrgem üheksas vanusegrupis 12st. Oluliselt on suurenenud Ida-Virumaalt Harjumaale lahkumine enamikes vanusegruppides, erandiks vaid üle 50-aastased. Väikese venekeelse elanikkonna arvuga maakondades mõjutavad ka üksikud elukohavahetajad rändesaldokordajat oluliselt.

4. ARUTELU

2000. aastatel on Eestis peamiseks rändesuunaks koondumine suurematesse keskustesse (Leetmaa jt 2013). Käesoleva uurimuse põhjal järgivad sama suunda ka venekeelsed elanikud, kuna nende kontsentreerumine on 1990. ja 2000. aastate võrdluses märgatavalt intensiivistunud. Mitmekordistunud on suundumine Ida-Virumaalt Harjumaale, mis näitab, et Tallinna tähtsus venekeelse elanikkonna tõmbekeskusena on veelgi enam suurenenud. Kahe vaadeldud perioodi jooksul olid venekeelse elanikkonna maakondadevahelises rändes peamised sisserände piirkonnad Harjumaa ja Raplamaa. Peamine väljarände piirkond oli Ida-Virumaa, mis oli oodatav, sest seal on ka venekeelse elanikkonna üldine osatähtsus kõige suurem. Suuremad väljarändevood olid ka Tartu-, Valga- ja Jõgevamaalt, kus on samuti rohkem venekeelset elanikkonda. Seda tendentsi kajastavad ka maakondade rändesaldokordajad, mis on samuti kahe perioodi võrdluses tunduvalt vähenenud. Sarnaselt eestlaste rändekäitumisele on Eesti venekeelse elanikkonna siserändes lisaks Tallinnale ja Harjumaale saanud atraktiivseks ka Raplamaa. Tallinna lähedus võimaldab sinna tööle käia, kuid elukeskkond on palju rahulikum. Seetõttu on Raplamaa tähtsus venekeelse rahvastiku rände sihtkohana kasvanud märgatavalt ning peamiselt suundutakse sinna Harju maakonnast. Vastassuunaline ränne Harjumaalt Ida-Virumaale on aga kahe perioodi võrdluses vähenenud, kuna elukeskkond ning palgad Tallinnas on atraktiivsemad.

Inimese elus on mitmeid erinevaid etappe, mis põhjustavad elukohamuutusi, näiteks õppima asumine, töökohavahetus, pensionile jäämine jne. Vanuse kasvades elukohaeelistused muutuvad ning seetõttu erineb noorte, keskealiste ja vanemaealiste ränne omavahel märgatavalt. 1990. aastate ja 2000. aastate võrdluses oli hilisemal kümnendil venekeelse elanikkonna ränne Ida-Virumaalt Harjumaale kõigis vanuserühmades (v.a. alla 20-aastased) suurenenud. Tallinna-suunalise rände intensiivistumise põhjusteks on arvatavasti Ida-Virumaal valitsev suur tööpuudus. Seega on tööealise rahvastiku pealinna kolimise eesmärgiks töö leidmine ja heaolu parandamine. Kui 1990. aastatel võitsid venekeelset elanikkonda lisaks Harjumaale ka mõned teised maakonnad (Tartu-, Põlva-, Lääne-Viru-, Järva- ja Jõgevamaa) siis 2000. aastatel olid peale Harjumaa võitjateks veel vaid Raplamaa ning Saaremaa. Lisaks noorte ja tööealiste rändele on ka vanemate vanusegruppide elukohavahetuste arv suurenenud – kui Järvemaal, Läänemaal ja Võrumaal oli 1989–2000 negatiivne rändesaldo vaid nooremapoolse venekeelse elanikkonna hulgas, siis perioodil 2001–2011 hakkas lahkuma inimesi enamikest vanusegruppidest. Ilmselt on põhjuseks maapiirkondades valitsev tööpuudus ja elatustaseme lõhe Tallinnaga.

Vanusegruppide võrdlusest selgus, et 20–30-aastaste vanusegrupi elukohavahetajate arv ületab mitmekordselt teisi vanusegruppe. Selles vanusegrupis tõusis venekeelse elanikkonna Harjumaa suunaline ränne 2000. aastatel võrreldes 1990. aastatega hüppeliselt ning peaaegu kolmekordistus. See näitab, et Harjumaa, sealhulgas Tallinn, on noorte venekeelsete jaoks kõige olulisem sihtkoht. See seondub paremate töö- ja õppimisvõimalustega, aga kindlasti mängib rolli ka sealne sarnane keelekeskkond. Näiteks on Tallinnas võimalik leida ka tööd, kus piisab vaid vene keele oskusest. Kirjandusest on teada, et eesti venekeelne elanikkond on alates nõukogude ajast kontsentreerunud peamiselt Ida-Virumaale ja Harjumaale ning seega on mõistetav, miks noored Ida-Virumaalt just Tallinna suunas rändavad. Harjumaal võib venekeelsetel noortel olla juba sugulasi ja tuttavaid, samas kui muu Eestiga neil sidemed puuduvad. See on üheks põhjuseks, miks sinna ka lihtsam rännata on. Siserände analüüs 2000. aastate kohta näitas, et üldiselt võidab noorte arvelt oluliselt ka Tartu, kuid venekeelsete noorte ränne Tartumaale kahe kümnendi võrdluses isegi vähenes. Tartumaa rändesaldo oli küll positiivne ning ilmselt mingi roll Tartul haridusega seotud rändes on, kuid võrreldes Tallinnaga on see väike. Seega koonduvad venekeelsed noored peamiselt Harjumaale ja Tallinnasse ning olulist hajumist mujale Eestisse ei toimu.

Tavaliselt omavad perekonnaelised väiksemat mõju regionaalsetele rändemustritele (Katus jt 1999), kuna nende rändeintensiivsus on üldiselt madal. Eesti venekeelse elanikkonna ränne 30–50-aastaste hulgas on 2000. aastatel eelmise perioodiga võrreldes mitmekordistunud. Peamiseks rändesuunaks selle vanuse puhul on jätkuvalt Harjumaa ja ka Raplamaa. Tallinna atraktiivsus tuleneb ka sealse venekeelse kogukonna suurusest, kus suhtlusvõrgustik on tihe ning ainult emakeele kõnelejatel on lihtsam tööd leida. Raplamaa rahulikum elukeskkond on ilmselt rände tõmbepõhjuseks perekondadele, samuti neile, kes on Eesti ühiskonda rohkem integreerunud.

Kõige noorem vanuserühm ehk alla 20-aastased on peamiselt 30–50-aastaste põlvkonna järeltulijad. Kuigi selle vanuserühma rändekäitumist kujundavad peamiselt nende vanemad, on 16–20-eluaastad juba ka see aeg, kui õpingute tõttu kodust ära kolitakse. Alla 20-aastaste intensiivne ränne Ida-Virumaalt Harjumaale ühtib nende vanemate põlvkonna rändesuunaga. Ka väiksema venekeelse elanikkonnaga maakondadest oli aastatel 2000–2011 alla 20-aastaste lahkumine oluliselt suurem kui varasemal kümnendil. Mõlemad tendentsid on põhjendatavad parema elukeskkonna ja töövõimaluste otsimisega Tallinnast. Maapiirkondade tühjenemine noortest vähendab maakondade jätkusuutlikkust ja toob kaasa sotsiaalseid probleeme nii Tallinnas kui maal. Maapiirkondades toimub elanikkonna vananemine ning suureneb

sotsiaalabi vajadus, kuid Tallinnas on oht lõimumise vähenemiseks seoses noorte koondumisega vene kogukonda.

Võrreldes noorte ja pereelistega on pensioniealised tavaliselt passiivsemad elukohavahetajad, sest neil pole vajadust töö tõttu kolida. Vanemad inimesed kolisid 1990. aastatel suurematest keskustest välja peamiselt väiksematesse linnadesse ja maa-asulatesse (Kulu ja Billari 2004). Sarnased rändesuundumused esinesid ka antud uurimuses venekeelsete vanemaealiste puhul, kes lahkusid Harjumaalt teistesse maakondadesse. Kahe kümnendi võrdluses oli nende ränne muutunud kõige vähem ning mõlemal perioodidel oli vanemaealiste ränne maakondade vahel jaotunud ühtlaselt – ükski maakond ei võitnud vanemat venekeelset elanikkonda märgatavalt rohkem kui teised. Erinevalt teistest vanusegruppidest, lahkus mõlemal kümnendil vanima elanikkonnarühma esindajaid Harjumaalt rohkem kui sinna saabus.

Töö tulemustest selgus, et pensioniealise venekeelse elanikkonna rändeaktiivsus kasvab võrreldes tööealistega. Ka kirjanduse põhjal on teada, et pensioniea saabudes rändevood kasvavad, kuna inimesed on vabamad valima endale meeldivamat ja taskukohasemat elukohta (Lundholm 2010), sest töö ja lapsed ei ole enam takistuseks. Sarnaselt vanemaealistele eestlastele vahetavad ka venekeelsed vanemaealised elukoha linnas väiksema asula vastu, kus on võimalik odavamalt elamispinda leida ning ka elamiskulud on madalamad. Samuti on vanemaealiste ränne tihti seotud halvenenud tervisega, mille tõttu kolitakse nooremate sugulaste juurde või hooldekodusse

Kokkuvõtvalt võib järeldada, et Eesti venekeelse elanikkonna vanusegruppide rändesuunad on sarnased eestlaste omadele. Kogu Eestist toimub koondumine Tallinnasse ja Harjumaale ning noored suunduvad õppimisvõimaluste tõttu ka Tartumaale. Nii eesti- kui venekeelse elanikkonna hulgas on suurenenud Harjumaalt lahkumine Raplamaale. Samuti on tõusnud vanemaealise venekeelse elanikkonna hajumine Harjumaalt teistesse maakondadesse, sest elukohana eelistades rahulikumat ja soodsamat paika.

Venekeelne elanikkond suundub kontsentreerunud Ida-Virumaalt Harjumaale, sealhulgas Tallinnasse, jätkuvalt suure tööpuuduse tõttu maakonnas. Sihtkohaks valitakse pealinn arvatavasti seetõttu, et seal saab elada harjumuspärases venekeelses keskkonnas eesti keelt oskamata. Venekeelse elanikkonna valitsevatest rändesuundadest võib järeldada jätkuvat keelepõhist koondumist pealinna ja madalat integreerumist Eesti ühiskonda.

Täpsemate vanusepõhiste uuringute tegemisel venekeelse elanikkonna kohta tuleks põhjalikult uurida ka rännet põhjustavaid tegureid, mida rändevoogude ja ühiskonnas

valitsevate tendentside põhjal saab vaid oletada. See võimaldaks prognoosida edaspidiseid rändesuundi ja venekeelse elanikkonna rändekäitumise muutuseid.

KOKKUVÕTE

Käesolev bakalaureusetöö uuris Eesti venekeelse elanikkonna maakondadevahelisi rändesuundi perioodidel 1989–2000 ning 2000–2011. Töö vastas järgnevatele uurimisküsimustele: 1. Millised on Eesti venekeelse elanikkonna erinevate vanuserühmade põhilised siserände suunad perioodidel 1989–2000 ja 2000–2011? 2. Kuidas on kahe perioodi võrdluses venekeelse elanikkonna vanuserühmade peamised rändevood maakondade vahel muutunud?

Venekeelse elanikkonna siserände suundade ja voogude uurimiseks kasutati Statistikaameti 2000. ja 2011. aasta rahvaloenduse andmeid. Uuritavasse elanikkonna gruppi kuulusid isikud, kes rahvaloendusel märkisid emakeeleks vene keele. Senised uurimused Eesti venekeelsest elanikkonnast on näidanud, et nende paiknemises toimub mingil määral hajumine, kuid sageli eelistatakse elukohta vahetades elama minna siiski juba etniliselt sarnasesse keskkonda. Üldiselt on teada, et vanuserühmade rände puhul suunduvad noored linnadesse, pereelised eeslinnastuvad ning vanemaealised kolivad linnast välja maapiirkondadesse või väiksematesse asulatesse.

Venekeelse elanikkonna vanuserühmade põhisest siserände analüüsist ilmneb, et venekeelse elanikkonna maakondadevahelised rändemahud on teisel kümnendil võrreldes esimesega tunduvalt suurenenud. Peamised siserände piirkonnad olid Harjumaa ja Raplambia ning peamine väljarändepiirkond Ida-Virumaa, sest seal on ka venekeelse elanikkonna osatähtsus kogu rahvastikust kõige suurem. Perioodil 2000–2011 võitis Harjumaa teiste maakondade arvelt üle kolme korra rohkem elanikke kui varasemal perioodil. Ida-Virumaa kaotas teistele maakondadele (peamiselt Harjumaale) teisel kümnendil samuti peaaegu kolm korda rohkem elanikke kui varem. Kahe kümnendi võrdluses on Harjumaa tähtsus rände sihtkohana kasvanud väga palju – sinna suundusid enamus vanusegrupe. Suuremad venekeelse elanikkonna rändevood suundusid mõlemal perioodil lisaks ka teistesse suurema venekeelse kogukonnaga maakondadesse nagu Tartu-, Valga- ja Jõgevamaale. Samuti on kasvanud veelgi Raplambia tähtsus Harjumaalt lahkumise peamise sihtkohana. Seda tõestab rändesaldokordaja, mis on Raplambiaal kahe perioodi kohta kokku kõige kõrgem üheksas vanusegrupis 12st.

Mitmetest maakondadest, kust esimesel perioodil lahkusid valdavalt venekeelsed noored, on 2000–2011 lahkuma hakanud inimesi enamikest vanusegruppidest. Sellisteks on näiteks Järvamaa, Läänemaa ja Võrumaa. Sarnane tendents iseloomustab ka Ida-Virumaad, kust esimesel kümnendil lahkusid Harjumaale pigem noored, kuid teisel kümnendil kasvas lisaks

neile märgatavalt ka 30–50-aastaste lahkumine. Näiteks 30–40-aastaste vanusegrupp vahetas teisel kümnendil tunduvalt rohkem elukohta, kuna Ida-Virumaalt suundus Harjumaale kaheksa korda rohkem inimesi kui varasemal perioodil. Samas on ka 50–60-aastaste ränne Ida-Virumaalt Harjumaale teisel kümnendil suurenenud. Kui varem oli vanemate kui 50-aastaste hulgas peamiseks suunaks Harjumaalt lahkumine, siis 2000. aastatel on kasvanud ka vanemaealiste venekeelsete elanike pealinna koondumine

Võib öelda, et töö teemat on oluline uurida, kuna Eesti venekeelse elanikkonna maakondadevahelist rännet vanuserühmade kaupa ei ole palju uuritud. On keskendutud linnasisestele protsessidele ja linnadest väljarände, kuid oleks hea vaadelda ka Eestisest rännet tervikuna. Eri vanusegruppide osatähtsus rahvastikus on rahvastiku vananemise, suurenenud väljarände ja madala iibe tõttu muutlik. Seetõttu tuleks venekeelse elanikkonna rände edasistes uuringutes tähelepanu pöörata just erinevate vanusegruppide rände suundade ja -mahtude muutustele, et prognoosida võimalike sotsiaalsete probleemide tekkimist. Samuti tuleb leida rände intensiivistumise ja erinevate vanusegruppide paljudest piirkondadest lahkumise täpsemaid põhjuseid muude uurimismeetmetega, kuna ainult suundade ja mahtude analüüs ei näita miks venekeelse elanikkonnaga sellised muutused toimuvad.

SUMMARY

The Migration of the Russian-speaking Community in Estonia During the Periods 1989–2000 and 2000–2011.

Liis Metsatalu

The present bachelor's thesis examined the migration destinations of the Russian-speaking population of Estonia during the periods 1989–2000 and 2000–2011. The main research questions of the paper were:

1. Which were the main in-migration destinations of different age groups of the Russian-speaking population of Estonia during the periods 1989–2000 and 2000–2011?
2. How have the migration flows of different age groups of different counties changed in the comparison of the two periods?

The data of the year 2000 and 2011 Statistics Estonia censuses were used to examine the migration destinations and flows of the Russian-speaking community. Individuals who marked Russian as their mother tongue in the censuses were included in the research. Research thus far has indicated that the Russian-speaking population of Estonia often prefers ethnically similar environment when changing residence, although segregation with Estonians does occur to some extent. It is generally known that when it comes to migration by age groups, the youth head to the cities, family-aged people suburbanize and the elderly move to rural areas or smaller settlements.

The age group based in-migration analysis of the Russian-speaking population shows that the inter-county migration volumes of the Russian-speaking population have significantly increased in the second decade in comparison to the first. The main in-migration destinations were the counties of Harju and Rapla, and the main out-migration destination was the county of Ida-Viru because it had the biggest Russian-speaking community. Harju county gained more than three times the amount of residents than other counties during the period 2000–2011 in comparison to the previous period. At the same time, Ida-Viru county lost more than three times the amount of residents to other counties (mainly to Harju county) during the second decade. Comparing the two decades, the importance of Harju county as a migration destination has increased substantially – the majority of age groups headed there. The biggest migration volumes of the Russian-speaking population made for other counties with considerable Russian-speaking communities, such as Tartu, Valga and Jõgeva county. Additionally, the importance of Rapla county as an out-migration destination from Harju

county has increased. This is illustrated by the net migration rate which is highest in the Rapla county in regard to nine age groups out of 12 during the two decades.

Russian-speaking people from many age groups started leaving several counties (such as Järva, Lääne and Võru) in the period 2000–2011, where predominantly the youth had left in the first decade. Similar tendency also characterised the Ida-Viru county from which mainly the youth left in the first decade, but on the second decade the departure of 30–50 year olds has also significantly increased. For example, the 30–40 year olds changed residence significantly more due to the fact that eight times more people went from Ida-Viru to Harju county than during the previous period. At the same time, the migration of 50–60 year olds has also increased from Ida-Viru to Harju county during the second decade. If leaving Harju county was the main trend among the 50 year olds before the millennium, then after it the concentration of the Russian-speaking elderly in the capital has also risen.

It can be said that the importance of the topic lies in the fact that the inter-county migration of the Russian-speaking population of Estonia has not been examined on the basis of age groups. Inner-city processes and out-migration from the cities have been the vocal points but the inner-migration of Estonia as a whole should also be studied. The percentage of the different age groups of the population is constantly changing due to the aging process, increased out-migration and low natural increase. Therefore, most attention in further studies concerning the migration of Russian-speaking community should be paid to the changes in migration volumes and migration destinations of different age groups, in order to predict possible social problems. Moreover, other research methods need to be applied in order to find the reasoning behind the intensification of migration and the increasing departure of different age groups from many areas. The aforementioned is necessary as the analysis of migration routes and volumes alone does not reflect why such processes are taking place with the Russian-speaking community.

TÄNUAVALDUSED

Eeskätt kuuluvad mu tänusõnad juhendaja Kadi Mägile, kes suunas mind kogu töö valmimise jooksul, aitas alati kõikides küsimustes ning oli toetav ja innustav. Samuti tänan kaasjuhendajat, Kadri Leetmaad, kelle ideede ja õpetuste põhjal töö valmis. Suured tänud kuuluvad ka mu emale, Elbe Metsatalule, kes mind toetas ja mulle oma nõuandeid jagas kogu töö valmimise jooksul ning õele, Kai Väärtnõule, kes töö keelelises osas nõu andis.

KASUTATUD KIRJANDUS

Anniste, K., Tammaru, T. 2014. Ethnic Differences in Integration Levels and Return Migration Intentions: A Study of Estonian Migrants in Finland. *Demographic Research*, 30:13, 377–412.

Bolt, G., Burgers, B., van Kempen, R. 1998. On The Social Significance of Spatial Location; Spatial Segregation and Social Inclusion. *Journal Of Housing and the Built Environment*, 13:1, 83–95.

Bolt, G., Hooimeijer, P., van Kempen, R. 2002. Ethnic Segregation in The Netherlands: New Patterns, New Policies? *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, 93:2, 214–220.

Bolt, G., van Kempen, R., van Ham, M. 2008. Minority Ethnic Groups in the Dutch Housing Market: Spatial Segregation, Relocation Dynamics and Housing Policy. *Urban Studies*, 45, 1359–1384.

Boyle, P., Halfacree, K., Robinson, V. 1998. Exploring Contemporary Migration. England: Pearson Education Limited. 5, 63, 111, 128, 207, 209.

Boyle, P. J., Kulu, H., Cooke, T., Gayle, V., Mulder, C. H. 2008. Moving and union dissolution. *Demography*, 45:1, 209–222.

Bråmås, Å. 2006. 'White Flight'? The Production and Reproduction of Immigrant Concentration Areas in Swedish Cities, 1990–2000. *Urban Studies* 43:7, 1127–1146.

Castles, S., Miller, M. J. 2009. *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*. Fourth edition. New York: Palgrave Macmillan. 28-29, 33.

Champion, T. 2001. Urbanization, suburbanization, counterurbanization and reurbanization. *Handbook of Urban Studies*, London: Sage Publications. 143–161.

Eesti Statistikaamet. Rahvastik elukoha, soo, vanusrühma ja rahvuse järgi 2011. <http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=RL002&lang=2> (15.05.2014)

Katus, K., Kupiszewski, M., Rees, P., Sakkeus, L. Herm, A., Powell, D., 1999. Internal migration and regional population dynamics in Estonia. Tallinn: Eesti Kõrgkoolidevaheline demouuringute keskus. 37, 44–48.

Kulu, H. 2000. An Individual's Growth Environment and Migration Behaviour: The Case of Foreign- Born Estonians. *Int. J. Popul. Geogr.* 6, 367–381.

- Kulu, H., Billari, F.C. 2004.** Multilevel Analysis of Internal Migration in a Transitional country: The Case of Estonia. *Regional studies*, 38:6, 679–696.
- Leetmaa, K., Tammaru, T. 2007.** Suburbanization in countries in transition: Destinations of suburbanizers in the Tallinn metropolitan area. *Geogr. Ann.*, 89:2, 127–146.
- Leetmaa, K., Tammaru, T., Mägi, K., Kamenik, K., Org, A., Kratovitš, K. 2013.** Vahearuanne. Eesti siserände analüüs projekti „Rahvastikuproгноos 2013-2040“ koostamise raames. Statistikaamet.
- Leppik, M., Leetmaa, K. 2013.** Rahvuserinevused Eesti siserändes aastail 2000–2008 50+ vanuses rahvastiku näitel. (Toimetanud A. Järvet) Teoses: *Eesti Geograafia Seltsi Aastaraamat 38. Kõide*, Tallinn: Eesti Geograafia Selts, 138–157.
- Lundholm, E. 2010.** Returning Home? Migration to Birthplace among Migrants after Age 55. *Population, Space and Place*, (Article first published online: 19 Oct 2010) 18, 74–84.
- Jõeveer, J. 2003.** Siserände rahvuserinevused. Teoses: *Ränne üleminekuaja Eestis*. (toim. T. Tammaru ja H. Kulu). Tallinn: Statistikaamet, 28–47.
- Marksoo, A. 1999.** Restructuring of Urban and Rural Settlement in Estonia. Shock-Shift in an Enlarged Europe: the Geography of Socio-economic Change in East-Central Europe after 1989. Aldershot: Ashgate, 81–102.
- Marksoo, A. 2005.** Linnastumine ja ränne nõukogude perioodil. Teoses: *Asustus ja ränne Eestis*. (toim. H. Kulu ja T. Tammaru). Tartu Ülikooli Kirjastus, 59–81.
- Matthiessen, P. C. 2009.** Immigration to Denmark. The Rockwool Foundation Research Unit and University Press of Southern Denmark. 10, 15, 140.
- Musterd, S. 2005.** Social and Ethnic Segregation in Europe: Levels, Causes and Effects. *Journal of Urban Affairs*, 27:3, 331–348.
- Mägi, K. 2011** Vanemaalaste ränne Eestis perioodil 2000–2008. Bakalaureusetöö inimgeograafias. Tartu.
- Mägi, K. 2013.** Elukohasegregatsiooni mõju rahvusrühmade rände sihtkohtadele perioodil 2000–2010 Tallinnast väljarände näitel. Magistritöö inimgeograafias. Tartu.
- Sakkeus, L. 1999.** Post-War Migration Trends in Estonia. Tallinn: Eesti Kõrgkoolidevaheline demouuringute keskus, 9.
- Statistikaameti kogutud ja töödeldud andmete kord.** Riigiteataja, I 2004, 53, 381.

- Tammaru, T., Kontuly, T. 2011.** Selectivity and Destinations of Ethnic Minorities Leaving the Main Gateway Cities of Estonia. *Population, Space and Place* 17:5, 674–688. (Minu: 674–677, 680–683, 685.)
- Tammaru, T., Kulu, H. 2003.** The Ethnic Minorities of Estonia: Changing Size, Location and Composition. *Eurasian Geography and Economics* 44:2, 105–120.
- Tammaru, T., Sjöberg, Ö. 1999.** On the Move: Explaining Migration Patterns in Estonia During the Transition Period. *Int. J. Popul. Geogr.* 5, 241–260.
- Tammur, A. 2003.** Siserände rahvuserinevused. Teoses: *Ränne üleminekuaja Eestis* (toim. T. Tammaru ja H. Kulu). Tallinn: Statistikaamet, 66–72.
- Tammur, A. 2009.** Siserände suundumused. Teoses: *Ränne* (toim. T. Tammaru ja A. Tammur). Tallinn: Statistikaamet, 35–42.
- Tammur, A., Rannala, H., Valgma, Ü., Herm, A., Pungas, E. 2009.** Rändeandmete metoodika ja kvaliteet (toim. T. Tammaru ja A. Tammur). Teoses: *Ränne*. Tallinn: Statistikaamet, 5–19.
- Van den Berg, L., Drewett, R., Klaassen, L., Rossi, A., Vijverberg, C. 1987.** Urban Europe, A Study of Growth and Decline. Pergamon press, 8–9.
- Van Kempen, R., Bolt, G. 2009.** Social cohesion, social mix, and urban policies in the Netherlands. *Journal Of Housing and the Built Environment*, 24, 457–475.

LISAD

Lisa 1: Venekeelse elanikkonna maakondadevahelised rändevood ja rändesaldo 60+ eluaastastel perioodil 1989–2000

Varem kui 1940	Harjumaale	Hiiumaale	Ida-Virumaale	Jõgevamaale	Järvamaale	Läänemaale	Lääne-Virumaale	Põlvamaale	Pärnumaale	Raplamaale	Saaremaale	Tartumaale	Valgamaale	Viljandimaale	Võrumaale
Harjumaalt	0	3	37	25	12	10	9	5	1	80	2	-10	-1	-8	4
Hiiumaalt	-3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0
Ida-Virumaalt	-37	0	0	3	3	2	11	4	-2	-2	0	13	1	-1	-1
Jõgevamaalt	-25	0	-3	0	0	0	4	0	0	0	0	-8	0	0	0
Järvamaalt	-12	0	-3	0	0	0	-2	0	0	-3	0	-3	0	0	0
Läänemaalt	-10	0	-2	0	0	0	-3	0	0	3	0	0	0	-3	0
Lääne-Virumaalt	-9	0	-11	-4	2	3	0	-3	-4	0	0	-1	0	-3	0
Põlvamaalt	-5	0	-4	0	0	0	3	0	0	0	0	-17	0	-3	0
Pärnumaalt	-1	0	2	0	0	0	4	0	0	4	0	-3	0	-5	0
Raplamaalt	-80	0	2	0	3	-3	0	0	-4	0	0	-3	0	0	0
Saaremaalt	-2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-3	0
Tartumaalt	10	-3	-13	8	3	0	1	17	3	3	0	0	7	-3	4
Valgamaalt	1	0	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	-7	0	0	6
Viljandimaalt	8	0	1	0	0	3	3	3	5	0	3	3	0	0	0
Võrumaalt	-4	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	-4	-6	0	0
Kokku	-169	0	6	32	23	15	30	26	-1	85	5	-37	1	-29	13

Lisa 2: Venekeelse elanikkonna maakondadevahelised rändevood ja rändesaldo 60+ eluaastastel perioodil 2000–2011

Varem kui 1950	Harjumaale	Hiiumaale	Ida-Virumaale	Jõgevamaale	Järvamaale	Läänemaale	Lääne-Virumaale	Põlvamaale	Pärnumaale	Raplamaale	Saaremaale	Tartumaale	Valgamaale	Viljandimaale	Võrumaale
Harjumaalt	0	-3	-53	13	10	-2	34	4	-13	59	3	-63	35	-7	-2
Hiiumaalt	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ida-Virumaalt	53	0	0	0	3	-4	-4	0	-6	0	0	13	3	3	3
Jõgevamaalt	-13	0	0	0	0	-3	3	0	0	0	0	-6	0	0	0
Järvamaalt	-10	0	-3	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	3	0
Läänemaalt	2	0	4	3	0	0	3	0	0	3	0	0	0	0	0
Lääne-Virumaalt	-34	0	4	-3	-1	-3	0	0	-4	0	0	0	0	0	0
Põlvamaalt	-4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-15	0	0	-4
Pärnumaalt	13	0	6	0	0	0	4	0	0	0	-3	1	3	0	-3
Raplamaalt	-59	0	0	0	0	-3	0	0	0	0	0	0	0	3	0
Saaremaalt	-3	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	3	0
Tartumaalt	63	0	-13	6	0	0	0	15	-1	0	0	0	5	-5	0
Valgamaalt	-35	0	-3	0	0	0	0	0	-3	0	0	-5	0	0	-3
Viljandimaalt	7	0	-3	0	-3	0	0	0	0	-3	-3	5	0	0	0
Võrumaalt	2	0	-3	0	0	0	0	4	3	0	0	0	3	0	0
Kokku	-15	-3	-64	19	9	-15	41	23	-21	59	-3	-70	49	0	-9

Lisa 3: Venekeelse elanikkonna maakondadevahelised rändevood ja rändesaldo 40–50 aastastel perioodil 1989–2000

	Harjumaale	Hiiumaale	Ida-Virumaale	Jõgevamaale	Järvamaale	Läänemaale	Lääne-Virumaale	Põlvamaale	Pärnumaale	Raplamaale	Saaremaale	Tartumaale	Valgamaale	Viljandimaale	Võrumaale
1950–1959															
Harjumaalt	0	0	-62	3	7	9	16	7	-26	38	-3	-23	0	-7	-1
Hiiumaalt	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ida-Virumaalt	62	0	0	4	0	0	10	3	-4	0	3	3	0	-5	-3
Jõgevamaalt	-3	0	-4	0	-3	0	0	0	0	0	0	-1	0	0	0
Järvamaalt	-7	0	0	3	0	0	3	0	4	0	0	0	0	0	0
Läänemaalt	-9	0	0	0	0	0	-3	0	0	-5	0	0	0	0	0
Lääne-Virumaalt	-16	0	-10	0	-3	3	0	-3	0	0	0	4	1	-3	0
Põlvamaalt	-7	0	-3	0	0	0	3	0	0	0	0	-3	0	0	3
Pärnumaalt	26	0	4	0	-4	0	0	0	0	0	3	3	-3	0	0
Raplamaalt	-38	0	0	0	0	5	0	0	0	0	3	0	0	0	0
Saaremaalt	3	0	-3	0	0	0	0	0	-3	-3	0	0	0	0	0
Tartumaalt	23	0	-3	1	0	0	-4	3	-3	0	0	0	8	0	-1
Valgamaalt	0	0	0	0	0	0	-1	0	3	0	0	-8	0	0	0
Viljandimaalt	7	0	5	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0
Võrumaalt	1	0	3	0	0	0	0	-3	0	0	0	1	0	0	0
Kokku	42	0	-73	11	-3	17	27	7	-29	30	6	-24	6	-15	-2

Lisa 4: Venekeelse elanikkonna maakondadevahelised rändevood ja rändesaldo 40–50 aastastel perioodil 2000–2011

	Harjumaale	Hiiumaale	Ida-Virumaale	Jõgevamaale	Järvamaale	Läänemaale	Lääne-Virumaale	Põlvamaale	Pärnumaale	Raplamaale	Saaremaale	Tartumaale	Valgamaale	Viljandimaale	Võrumaale
1960–1969															
Harjumaalt	0	0	-416	-2	-4	-17	-14	-3	-36	44	1	-68	-27	-1	-9
Hiiumaalt	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ida-Virumaalt	416	0	0	6	3	-4	13	-3	1	3	3	19	8	3	0
Jõgevamaalt	2	0	-6	0	0	0	1	0	0	0	0	-5	0	0	0
Järvamaalt	4	0	-3	0	0	0	3	0	0	-3	0	0	0	0	0
Läänemaalt	17	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Lääne-Virumaalt	14	0	-13	-1	-3	0	0	3	0	3	3	1	0	0	0
Põlvamaalt	3	0	3	0	0	0	-3	0	0	0	0	-2	3	0	0
Pärnumaalt	36	0	-1	0	0	0	0	0	0	-1	0	5	0	0	0
Raplamaalt	-44	0	-3	0	3	0	-3	0	1	0	0	0	0	0	0
Saaremaalt	-1	0	-3	0	0	0	-3	0	0	0	0	0	0	0	0
Tartumaalt	68	0	-19	5	0	0	-1	2	-5	0	0	0	-1	4	0
Valgamaalt	27	0	-8	0	0	0	0	-3	0	0	0	1	0	5	-3
Viljandimaalt	1	0	-3	0	0	0	0	0	0	0	0	-4	-5	0	0
Võrumaalt	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0
Kokku	552	0	-468	8	-1	-21	-7	-4	-39	46	7	-53	-19	11	-12

Lisa 5: Venekeelse elanikkonna maakondadevahelised rändevood ja rändesaldo alla 20 aastastel perioodil 1989–2000

1980 ja hiljem	Harjumaale	Hiiumaale	Ida-Virumaale	Jõgevamaale	Järvamaale	Läänemaale	Lääne-Virumaale	Põlvamaale	Pärnumaale	Raplamaale	Saaremaale	Tartumaale	Valgamaale	Viljandimaale	Võrumaale
Harjumaalt	0	0	-388	-8	-5	-22	3	-11	-80	9	-8	55	-29	7	-19
Hiiumaalt	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ida-Virumaalt	388	0	0	2	21	-3	2	2	2	3	3	231	-3	18	3
Jõgevamaalt	8	0	-2	0	0	0	3	0	0	0	0	8	0	0	0
Järvamaalt	5	0	-21	0	0	0	3	0	0	-4	0	3	0	0	0
Läänemaalt	22	0	3	0	0	0	-3	0	6	3	0	0	0	-3	0
Lääne-Virumaalt	-3	0	-2	-3	-3	3	0	0	-6	-3	-3	15	-6	3	0
Põlvamaalt	11	0	-2	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0
Pärnumaalt	80	0	-2	0	0	-6	6	0	0	-3	0	8	0	1	0
Raplamaalt	-9	0	-3	0	4	-3	3	0	3	0	0	0	0	-3	0
Saaremaalt	8	0	-3	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0
Tartumaalt	-55	0	-231	-8	-3	0	-15	-4	-8	0	0	0	-3	-4	-9
Valgamaalt	29	0	3	0	0	0	6	0	0	0	0	3	0	8	3
Viljandimaalt	-7	0	-18	0	0	3	-3	0	-1	3	0	4	-8	0	0
Võrumaalt	19	0	-3	0	0	0	0	0	0	0	0	9	-3	0	0
Kokku	496	0	-669	-17	14	-28	8	-13	-84	8	-8	340	-52	27	-22

Lisa 6: Venekeelse elanikkonna maakondadevahelised rändevood ja rändesaldo alla 20-aastastel perioodil 2000–2011

1990 ja hiljem	Harjumaale	Hiiumaale	Ida-Virumaale	Jõgevamaale	Järvamaale	Läänemaale	Lääne-Virumaale	Põlvamaale	Pärnumaale	Raplamaale	Saaremaale	Tartumaale	Valgamaale	Viljandimaale	Võrumaale
Harjumaalt	0	-4	-790	-20	-4	-39	-89	0	-67	6	3	-78	-48	-5	-17
Hiiumaalt	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ida-Virumaalt	790	0	0	0	0	4	17	4	8	0	3	97	2	4	0
Jõgevamaalt	20	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	6	0	0	0
Järvamaalt	4	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0
Läänemaalt	39	0	-4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Lääne-Virumaalt	89	0	-17	-3	0	0	0	0	3	-3	0	2	0	0	0
Põlvamaalt	0	0	-4	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Pärnumaalt	67	0	-8	0	0	0	-3	0	0	-3	0	5	-3	3	0
Raplamaalt	-6	0	0	0	-3	0	3	0	3	0	0	0	0	0	0
Saaremaalt	-3	0	-3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tartumaalt	78	0	-97	-6	0	0	-2	-1	-5	0	0	0	-20	0	-4
Valgamaalt	48	0	-2	0	0	0	0	0	3	0	0	20	0	0	0
Viljandimaalt	5	0	-4	0	0	0	0	0	-3	0	0	0	0	0	0
Võrumaalt	17	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0
Kokku	1152	-4	-929	-29	-7	-35	-71	3	-58	3	6	57	-69	2	-21

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Liis Metsatalu (Sünniaeg 08.03.1992)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose:

„Venekeelse elanikkonna ränne Eestis perioodidel 1989–2000 ja 2000–2011“,

mille juhendajad on Kadi Mägi ja Kadri Leetmaa,

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 19.05.2014